

N:o 23.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Mars 1880, kl. 5 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner angående lag om allmänna värnpligten samt om antagande af en lag angående flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid.

Uti en den 31 sistlidne December beslutad nådig proposition, N:o 6, har Kongl. Maj:t, som ansett, att nu gällande lag om allmänna beväringen icke motsvarar tidens fordringar på ett ändamålsenligt ordnande af värnpligten, i syfte att åt rikets försvar bereda den ökade styrka, som kunde vinnas utan att under fredstid kräfvat uppoffringar, hvilka för närvarande icke borde ifrågasättas, föreslagit Riksdagen att antaga en så lydande

Lag

om allmänna värnpligten.

Art. I.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år, till och med det, under hvilket han fyller fyratio år.

Bih. till Riksd. Prot. 1880. 7 Saml. 15 Häft.

§ 2.

Från värnpligtens fullgörande frikallas den, som till följd af lyte, sjukdom eller kroppslig svaghet är till tjänst vid rikets försvar oförmögen.

§ 3.

Värnpligten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen tillhör hären eller flottan. Landstormen endast hären.

§ 4.

1. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjenstetiden är sex år i första uppbådet och derefter sex år i det andra. I krigstid bestämmer dock endast behovet tjenstetidens längd för det uppkallade manskapet.

2. Under den tid värnpliktig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 5.

1. Värnpliktig är skyldig att undergå utskrifning till tjänst i hären eller vid flottan det år, han fyller 21 år.

2. Tjenstetiden enligt § 4 mom. 1 beräknas från början af nyss nämnda år, äfven om den värnpligtige till följd af laga förfall eller beviljadt uppskof först ett senare år skulle blifva utskrifven. Har sådan senare utskrifning skett till följd af den värnpligtiges förfallolösa uteblifvande, räknas tjenstetiden från början af utskrifningsåret. Inställer utskrifven värnpliktig sig icke till tjenstgöring det år, han första gången blifvit till vapenöfning inkallad, räknas hans tjenstetid från början af det år, han inträder i tjenstgöring.

3. Äfven före det år värnpligten inträder, må yngling undergå utskrifning, om han sig dertill anmäler och befinnes vara till krigstjänst duglig. Han må då inträda i tjenstgöring samtidigt med öfrige vid samma tillfälle utskrifne, men tillhör likväl beväringens första uppbåd intill dess sex år förflutit från det års början, då han fyller 21 år. Sådane ynglingar må dock icke för någon af härens afdelningar eller för flottans stationer antagas till större antal än tio procent af afdelningens eller stationens årskontingent inom utskrifningsområdet. Hvad i denna lag stadgas om värnpligtige, gäller i tillämpliga delar jemväl med afseende å de enligt detta moment utskrifne, innan de i värnpligtsåldern inträdt.

§ 6.

1. Vapenför värnpliktig utskrifves till vapentjänst; öfrige värnpligtige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämplige.

2. Värnpliktig vare skyldig att, då han är inkallad till tjänstgöring, förrätta den tjänst, honom af vederbörande befälhafvare anvisas; dock

a) att den, som tillförene haft anställning i egenskap af officer eller underofficer, icke kan åläggas tjänstgöring i lägre befälsgrad, än han förut innehaft;

b) att prester, läkare, som aflagt medicine kandidatexamen, och veterinärläkare ej må åläggas annan tjänstgöring än den, som tillhör deras kall;

c) att sjökaptenen och styrmän vid handelsflottan, hvilka utöfvat sitt yrke längre eller kortare tid under de tre år, som närmast föregått inkallelseåret, skola, om de fullgjort föreskrifven vapenöfning vid flottan samt aflagt den för befordran till underofficer stadgade examen, användas, de förre såsom befäl och styrmännen såsom underbefäl; samt

d) att den, som vunnit behörighet att tjänstgöra såsom maskinist å ångfartyg, skall användas i maskinistbefattning.

§ 7.

Rörande utskrifne värnpligtiges befrielse från tjänstgöring under krigstid meddelar Konungen de föreskrifter, som för rikets tjänst och det allmännas behof finnas vara påkallade.

§ 8.

Värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjänst eller arbete antagen, må ej af husbonde eller arbetsgifvare förhindras att i behörig tid inställa sig till utskrifning, vapenöfning eller annan tjänstgöring.

§ 9.

Värnpliktig, som är förlustig medborgerligt förtroende, må ej vapenöfvas, utan till lämpliga arbeten användas.

Art. II.

Beväringen.

a) Utskrifning.

§ 10.

1. Riket indelas i utskrifningsområden, som tilldelas fotfolkets regementen eller corpser.

2. Hvarje utskrifningsområde delas i visst antal beväringsskaniområden.

§ 11.

1. Alle värnpligtige, som icke, enligt mom. 2 och 3 af denna §, utskrifvas till flottan, äro underkastade utskrifning till hären.

2. Till flottan utskrifvas:

a) sjöfarande, som å hvad farvatten som helst idkat minst tolf månaders sjöfart å fartyg af tio tons dräktighet eller derutöfver;

b) fiskare, som idkat kust- eller hafsfiske såsom yrke minst tolf månader;

c) lotsar och lotslärlingar; samt

d) maskinister och eldare, som i sådan egenskap å hvad farvatten som helst tjenstgjort minst sex månader å ångfartyg eller ångslupar.

3. Dessutom skall till det antal, som Konungen pröfvar erforderligt, till flottan utskrifvas:

a) värnpligtige från de kusttrakter, der befolkningen mest selsätter sig med kustfart och fiske;

b) ingenjörer, ritare och handtverkare vid skeppsvarf och sådana mekaniska verkstäder, som hufvudsakligen bedrifva skeppsbyggeri, äfvensom andra skeppshandtverkare, segelsömmare, blockmakare och repslagare.

§ 12.

Ur utskrifningsområdena uttagas, på sätt §§ 18 och 21 bestämma, värnpligtige för rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna, trängen och flottan, hvarefter öfrige värnpligtige tillhöra det regemente eller den corps, inom hvars utskrifningsområde de äro utskrifne, egande dock Konungen att i mån af behof utjemna större olikheter i styrka regementen och corpser emellan.

§ 13.

1. Vederbörande mantalsskrifningsförrättare åligger att genast efter det mantalsskrifningarne blifvit afslutade, med ledning af mantalslängderna och i enlighet med de föreskrifter, Konungen utfärdar, uppsätta fullständiga listor till grund för den stamrulla, som skall föras öfver de värnpliktige inom hvarje beväringsskompaniområde. Dessa listor skola för granskning öfversändas till vederbörande pastorsembeten, hvilka genom anteckning å dem böra upplysa, dels om någon af de deruti upptagne aflidit eller afflyttat till annan ort, som, då den är känd, bör uppgifvas, dels om och hvilka, utom de å listorna upptagne, men till samma åldersklasser hörande personer efter mantalsskrifningen inflyttat i församlingen; hvarefter listorna, bekräftade med vederbörande pastors underskrifter, skola af dem till mantalsskrifningsförrättaren återsändas. Sedan skall mantalsskrifningsförrättaren insända dessa listor, behörigen transporterade och summerade, till Konungens Befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder dem till vederbörande regements- eller corpschefsembete. Om den tid, inom hvilken mantalsskrifningsförrättare samt pastorer skola fullgöra förberörda åligganden, varder särskildt stadgadt.

2. Direktionerna öfver sjömanshusen skola på sätt, som Konungen bestämmer, insända uppgift å de i sjömanshusens register inskrifne värnpliktige till Konungens Befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder äfven dessa uppgifter till vederbörande regements- eller corpschefer.

3. Chefsembetet låte derefter, på sätt Konungen derom närmare bestämmer, upprätta fullständiga rullor öfver utskrifningsområdets värnpliktige af de tolf första åldersklasserna.

4. Ej mindre presterskapet än ock landstatens tjenstemän, särdeles mantalsskrifningsförrättare, samt direktionerna öfver sjömanshusen vare pliktige att, i allt hvad på dem kan ankomma, tillhandagå vederbörande befäl med de upplysningar och det bistånd, som af dem kunna äskas, i och för de värnpliktiges redovisande och utskrifning.

5. Der mot husförhörlängder svarande anteckningar föras af annan myndighet än presterskapet, skola presterskapets skyldigheter enligt denna § åligga sådan myndighet.

§ 14.

1. På tider och ställen, som af Konungens Befallningshafvande efter vederbörande regements- eller corpschefs hörande bestämmas, skall utskrifning inom de särskilda utskrifningsområdena förrättas med

de värnpligtige, som under året fylla 21 år, samt med dem af äldre årsklasser, hvilka vid föregående utskrifningsförrättningar bort vara tillstädes, men uteblifvit, eller vid sådan förrättning erhållit uppskof med utskrifning.

2. Värnpliktig, som är inskrifven vid sjömanshus, utskrifves inom det utskrifningsområde, der sjömanshuset är beläget.

3. Inkallelse till utskrifningsförrättning verkställes af Konungens Befallningshafvande genom kungörelse.

4. Utskrifningen förrättas af en utskrifningsnämnd, som består af en dertill förordnad regementsofficer, såsom ordförande, och fyra ledamöter, nemligen en kapten, en af Konungens Befallningshafvande utsedd person samt dessutom för hvarje beväringsskompaniområde två derinom bosatte män, hvilka sist nämnde jemte ett lika antal suppleanter väljas hvarje gång för två år af landstinget, eller, der kompaniområdet utgöres af stad, som ej under landsting lyder, af stadsfullmäktige. Omfattar kompaniområde landsdelar, hörande under olika landsting, eller landsdel och stad, som ej under landsting lyder, väljas särskildt för hvarje sådan landsdel eller stad två ledamöter i nämnden jemte lika antal suppleanter. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter, eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämndens förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

Nämndens ordförande och ledamöter hafva lika rösträtt. Nämnden biträdes af en läkare.

5. Vid utskrifningsförrättning är hvarje till densamma inkallad värnpliktig skyldig att personligen inställa sig samt att dervid aflemna sitt prestbetyg och mottaga en utskrifningssedel. Härifrån befrias endast värnpliktig, som, inskrifven å sjömanshus, fullgjort de i § 11 mom. 2 bestämda villkor. Sådan värnpliktig erhåller under första värnpligtsåret sin utskrifningssedel af vederbörande sjömanshusdirektion.

6. Å utskrifningssedeln antecknas utskrifningsnämndens beslut samt derefter framgent af befälet hvad som med hänseende till värnpligtens fullgörande är för den värnpligtige af vikt att kunna styrka, såsom fullgjord tjänstgöringsskyldighet, öfverflyttning till beväringens andra uppbåd eller till landstormen, med mera dylikt. Med utskrifningssedeln följer ett utdrag af denna lag samt andra lagar och stadganden rörande krigsmakten.

§ 15.

Värnpliktig må undergå utskrifning å den ort, der han vistas, äfven om han derstädes icke är mantalsskrifven, men skall i sådant fall

hos ortens utskrifningsnämnd anmäla sig och aflemna prestbetyg. Sådant värnpliktigt anses dock fortfarande tillhöra det område, der han är mantalsskrifven, så vidt han icke till annat område i laga ordning öfverflyttar.

§ 16.

1. Uppskof med utskrifning må till näst följande års utskrifningsförrättning af nämnden medgifvas:

a) den, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid utskrifningsförrättningen befinnes till tjensten oförmögen eller olämplig; samt

b) ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader eller enka, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flere minderåriga eller vanföra fader- och moderlösa syskon, derest dessa hans närmaste för sitt uppehälle äro beroende af hans arbete och med honom sammanboende.

2. Förefinnes dylik anledning till befrielse ännu vid utskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpliktige fyller sitt 24:de lefnadsår, frikallas han under fredstid från värnpligtens fullgörande i beväringen.

§ 17.

Uppskof med tjenstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan af nämnden intill 22:dra lefnadsåret medgifvas:

a) den, som vid offentligt läroverk idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för afslutandet af redan fortskriden lärokurs;

b) å sjömanshus inskrifven värnpliktig, som enligt intyg från sjömanshusdirektionen är förhyrd för längre resa å handelsfartyg, och som till följd deraf icke utan väsentlig olägenhet kan, så länge resan fortvarar, inställa sig;

c) äfven annan värnpliktig, så vidt giltiga skäl för uppskovets beviljande pröfvas vara anförda, såsom att han sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels- fabriks-, eller annan industriel rörelse samt vid utskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han i och för sin militära tjenstgöring skulle blifva frånvarande.

§ 18.

Utskrifningsnämnden pröfvar hvarje värnpligtigs lämplighet ej mindre för vapentjenst eller annan befattning vid hären eller flottan,

än ock för inträde vid olika vapen i öfverensstämmelse med det af Konungen utfärdade reglemente för de värnpligtiges utskrifning, efterfrågar hvilka af de värnpligtige önska inträde vid specialvapen eller flottan, samt meddelar beslut i fråga om befrielse från eller uppskof med värnpligtens fullgörande, hvilket allt i utskrifningslängden införes.

§ 19.

Utskrifningsnämnden tillkommer derjemte att vid utskrifningstillfället förordna om de värnpligtiges öfverförande vid behörig tid så väl till beväringens andra uppbåd som till landstormen. Innan nämnden lemnar förrättningsstället, skola utskrifningslängderna af nämnden underskrifvas.

§ 20.

1. För hvarje utskrifningsområde skall finnas en utskrifningsrevision, bestående af landshöfdingen i det län, till hvilket största delen af området hör, såsom ordförande, samt af fyra ledamöter, nemligen regements- eller corpschefen och för hvarje till utskrifningsområdet hörande län eller ej under landsting lydande stad tre inom länet eller staden bosatte män, som jemte tre suppleanter första gången för tre år och sedan för två år i sender utses af landstinget eller, för stad, som icke lyder under landsting, af stadsfullmäktige. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämnda förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

2. Utskrifningsrevisionen eger att ändra eller upphäfva sådana utskrifningsnämndens beslut, mot hvilka besvär anföras af någon nämndens ledamot eller af värnpliktig, som frågan rör.

3. Dessa besvär skola inom fjorton dagar efter beslutets meddelande skriftligen ingifvas till Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket förrättningen egt rum. Sådana besvär må äfven inom behörig tid med posten insändas; dock skall i sådant fall behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften, eller att densamma på hans begäran eller med hans samtycke blifvit uppsatt.

4. Revisionen, som biträdes af en dertill förordnad civilläkare och regementsläkaren, sammanträder på kallelse af ordföranden.

§ 21.

1. Utskrifningsrevisionen åligger derjemte att bland de värnpligtige, som enligt § 18 dertill pröfvats lämplige, uttaga det antal,

som från utskriftningsområdet skall tilldelas rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen, hvarvid i första rummet till nyssnämnda vapen uttagas de, hvilka dertill sig anmält.

2. I afseende å utskrifning till flottan gälle hvad i § 11 är stadgadt och tillämpas i fråga om dem, hvilka under mom. 3 af samma § skola till flottan utskrifvas, hvad här ofvan i mom. 1 blifvit om utskrifning till specialvapnen föreskrifvet.

§ 22.

Öfver utskriftningsrevisionens beslut må icke besvär anföras.

§ 23.

Utskrifven värnpliktig är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser, så väl under all tjenstgöring och under marscher till och från tjenstgöringsorten, som ock i fråga om åtlydnad af påbud, hvarigenom han inkallas till tjenstgöring. Försummad inställelse till sådan mönstring, som § 26 omförmäler, anses dock icke efter krigslag.

b) Öfning och tjenstgöring.

§ 24.

Värnpliktig är, sedan han blifvit utskrifven, skyldig att för sin utbildning under fredstid tjenstgöra den tid, som nu är eller genom lag framdeles varder bestämd.

§ 25.

1. Då rikets försvar, förberedelser dertill, bevarandet af rikets neutralitet, eller upprätthållandet af inre ordning det kräfver, må beväringsens första uppbåd eller ock de större eller mindre delar deraf, som Konungen kan finna behöfligt, inkallas till tjenstgöring.

2. Der i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, att äfven beväringsens andra uppbåd eller någon del deraf inkallas, må Konungen derom förordna, sedan Han Statsrådet hört och, såvida ej Riksdagen är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall, låtit riksdagskallelse utfärda.

3. Utan Riksdagens medgifvande må beväringsens andra uppbåd vid hären icke användas utom de förenade rikenas gränser.

§ 26.

1. De till beväringen hörande värnpliktige, som icke under årets lopp varit inkallade till tjenstgöring, skola undergå mönstring kompani-

vis eller, då kompaniöfverensittarens vidsträckthet dertill föranleder, sockenvis; dock äro de å sjömanshus inskrifne från inställelse vid dylik mönstring befriade, så ock öfrige värnpliktige, hvilka till befälet aflemna tillförlitlig uppgift om sin bostad.

c) *Underhåll och förmåner.*

§ 27.

1. Under tjänstgöring erhåller värnpliktig underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt kontant aflöning, allt enligt särskilda bestämmelser.

2. Värnpliktig, som under tjänstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga derigenom i större eller mindre mån minskas, erhåller det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering af gemenskapen vid hären och flottan bestämma.

d) *Särskilda föreskrifter.*

§ 28.

För värnpliktig, som tillhör beväringen, gäller:

a) att han under hela sin tjänstetid tillhör det vapen, vid hvilket han fått sin första utbildning;

b) att den, som till annat utskrifningsområde afflyttar, skall tillhöra detta område; kommande han, om derifrån icke utgår manskap till det vapen, han tillhör, att tjänstgöra vid den närbelägna trupp af samma vapen, hvilken af Konungen bestämmes;

c) att, innan flyttning från en till annan kommun af honom företages, han är skyldig derom göra anmälan hos närmaste kompanibefäl;

d) att, om han till annat kompaniöfverensittarens område afflyttar, han är pliktig inom 30 dagar efter ankomsten till den nya boningsorten derom göra anmälan hos närmaste befäl af det kompani, inom hvars område han inflyttat;

e) att, om han icke är till tjänstgöring inkallad, när landstormen inom hans ort uppbådas, han är pliktig utgå med densamma, och har då lika skyldigheter med landstormsman.

§ 29.

Den, som är i tjänst vid härens eller flottans stam, anses, så länge tjänsten varar, dermed fullgöra sin värnplikt, men skall, efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd.

§ 30.

Värnpliktig, tillhörande beväringen, inkallas till tjenstgöring af vederbörande befäl, antingen genom omedelbar order eller genom kungörelse, som minst två gånger uppläses i kyrkorna och införes i ortens tidningar.

Art. III.

Landstormen.

§ 31.

Landstormen kan endast under krig och till hemortens försvar uppkallas efter af Konungen derom i Statsrådet fattadt beslut. Uppbådad landstormsman är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser.

§ 32.

1. Under vederbörande regemente eller corps hör den inom dess utskrifningsområde befintliga landstormen.

2. Landstormen indelas i landstormsafdelningar, hvar och en bestående af allt till landstormen hörande manskap inom ett beväringsskompaniområde.

3. Hvarje landstormsafdelning delas i sockenafdelningar, så att allt landstormsmanskap från en och samma socken kommer att tillhöra samma sockenafdelning.

§ 33.

Landstormen må icke föras utom eget och tillgränsande regementes eller corps' områden.

§ 34.

1. Befälhafvare inom beväringsskompaniområde är under fredstid, der Konungen ej i särskildt fall annorlunda förordnar, äfven befälhafvare för områdets landstormsafdelning.

2. Befälhafvare för sockenafdelningarna förordnas af fördelningsgeneralen och ega dessa befälhafvare att utse behöfligt underbefäl.

3. Under krig förordnar Konungen särskild befälhafvare för de större afdelningar af landstormen, som kunna af omständigheterna påkallas.

§ 35.

Landstormsman är under tjenstgöring pliktig att sjelf förse sig med kläder och, derest staten icke kan vid uppkallandet anskaffa föda, äfven förse sig med sådan mot ersättning af staten enligt länets marktgångspris för soldatportion. Vapen och ammunition tillhandahållas af staten.

Art. IV.

Om påföljd för åsidosättande af denna lags föreskrifter och om laga förfall.

§ 36.

Värnpliktig, som utan laga förfall underlåter fullgöra hvad honom enligt § 28 mom. c och d åligger, böte för hvarje gång 5 kronor.

§ 37.

1. Värnpliktig, som förfallolöst uteblifver från den i § 14 omnämnda utskrifningsförrättning, böte första gången 10 kronor, och, om han ånyo dermed beträdes, 20 kronor, samt vare ock underkastad äfventyr att blifva hemtad på egen bekostnad.

2. Värnpliktig, som på grund af § 15 inställer sig vid utskrifningsförrättning å annan ort, än der han är mantalsskrifven, men dervid försummar aflemna prestbetyg samt till följd deraf icke kan emottagas, anses lika med den, som icke inställt sig till utskrifningsförrättning.

§ 38.

Värnpliktig, som bort inställa sig till sådan mönstring, som i § 26 omnämnes, men utan laga förfall uteblifvit, böte 5 kronor.

§ 39.

1. Såsom laga förfall för uteblifvande från utskrifning eller tjenstgöring eller för annan uraktlåtenhet att fullgöra denna lags bestämmelser anses, om man är sjuk, om man är i Konungens och rikets tjenst uppbådad eller faren, eller om man sitter i häkte; vederbörande dock obetaget att, då andra än nu sagda förfall förebäras, pröfva, om de äro af den vikt, att de må gälla såsom ursäkt.

2. För vid sjömanshus inskrifven värnpliktig skall dessutom såsom laga förfall för inställelse till tjenstgöring räknas att vara på utrikes sjöresa stadd; inträdande dock tjenstgöringsskyldigheten, så snart den värnpligtige anländer till svensk hamn eller sammanträffar med svenskt örlogsfartyg.

§ 40.

Sjukdom skall, för att såsom laga förfall anses, styrkas med behörig läkares intyg, hvilket den värnpligtige är skyldig sjelf anskaffa. Kan han ej skaffa läkarebetyg, vare honom tillåtet att styrka förfallet med intyg af prest i församlingen eller af ordförande i kommunalstämman eller kommunalnämnden.

Art. V.

Om användning af böter enligt denna lag.

§ 41.

Böter, som enligt denna lag utgå, skola afsättas till bildande af en invalid- eller pensionsfond för de värnpligtige, som under tjenstgöring erhållit sådan skada, att de derigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt till enkor och barn efter i krig aflidet underbefäl och manskap; dock utan att sådant för närvarande medför någon rubbning af den de värnpligtige i § 27 mom. 2 tillförsäkrad rätt till understöd.

§ 42.

Denna lag skall vara gällande från ingången af år 1882.

§ 43.

Hvad här ofvan finnes stadgadt medför tills vidare icke någon rubbning af nationalbeväringen på Gotland.

Öfvergående stadgande.**§ 44.**

För värnpliktig, som före 1882 års ingång inträdt i bevärningsåldern, skall, med afseende på fullgörandet af hans värnpligt, gälla hvad hittills varit om allmänna beväringen stadgad.

Uti en annan, likaledes den 31 December 1879 beslutad nådig proposition, N:o 7, har Kongl. Maj:t derjemte föreslagit Riksdagen att, under förutsättning af bifall till förslaget till lag om allmänna värnpligten, antaga följande förslag till

Lag**om flottan tillhörige värnpligtiges tjenstgöringsskyldighet under fredstid.****§ 1.**

Allt till rikets handelsflotta hörande sjöfolk, som är å sjömanshusen eller i magistraternas rullor inskrivet; så ock sjökaptener och styrmän, hvilka aflagt de för befälhafvare eller styrmän å svenskt handelsfartyg i författningarna föreskrifna kunskapsprof, äfvensom maskinister å ångfartyg, tillhörande enskilde personer eller bolag, skola tills vidare fortfarande såsom hittills vara befriade från all vapenöfning eller tjenstgöringsskyldighet med de värnpligtige under fredstid.

§ 2.

Öfrige flottan tillhörige värnpligtige skola under fredstid för sin utbildning tjenstgöra under 30 dagar utan afbrott det år de utskrifvas

§ 3.

Denna lag skall vara gällande från ingången af år 1882.

Försvarets ändamålsenliga ordnande var en af de stora uppgifter, den svenska Riksdagen fick i arf efter Rikets Ständer. I femton år sedan dess har denna fråga räknats till dem, som skyndsamt kräfde en lösning, samt sättet för denna lösning tagit regerings och representations uppmärksamhet och arbete i anspråk. Flera särskilda förslag, byggda på understundom helt skiljaktiga grunder, hafva för representationen framlagts, men i stridiga meningars brytning förkastats. *Stam med beväring* — stammen *värfvad* eller *indelt*, underhållen *af kommunen* eller *staten*; *beväringen*, att med stammen införlifvas, *mer* eller *mindre talrik*, *mer* eller *mindre öfvad* — en *ren värnpligtsarmé* med *lika öfning för alla* eller *större för en del särskildt uttagne* — alla dessa olika kombinationer hafva blifvit försökta, utan att hafva lyckats vinna representationens bifall. Då emellertid vårt nuvarande försvar ovilkorligen kräfver att med det första förstärkas, ligger den tanken nära att nu gifva det samma den utveckling, som är möjlig utan afvaktan på en definitiv lösning af icke blott försvarsfrågan i hela dess vidd, utan äfven af andra frågor, som med den samma stälts i sammanhang. Härtill manar omsorgen, att landet icke måtte, i brist på ett någorlunda betryggande försvar, vare sig vid ett från någon mäktig stat påkommande anfallskrig, det ingen på förhand beräknar, men just därför intet land, äfven efter långvarigt fredslugn, har rätt att anse alldeles osannolikt, se sin frihet gå förlorad, eller icke förmå, under brytningar mellan mäktige grannar, skydda en då vanligen från båda sidor hotad neutralitet.

Huru skiljaktiga nu meningarna än varit om de grunder, på hvilka en för vårt land betryggande och efter dess förhållanden lämpad härordning i öfrigt borde byggas, hafva de dock alla öfverensstämt deruti, att någon sådan icke kan ernås utan att i större utsträckning än för närvarande anlita den allmänna värnpligten eller hvarje vapenför mans skyldighet att värna sitt fosterland.

Från denna de i öfrigt skiftande meningarnes samstämmighet utgår Kongl. Maj:ts nu föreliggande förslag. Det hvarken är eller föregifver sig vara en definitiv lösning af försvarsfrågan. Det binder på intet sätt vid framtida beslut angående arméorganisationen, ty det utgör en förutsättning för *hvarje* sådan, som kan på allvar ifrågasättas. Det bygger på grunden af den redan bestående beväringssinrättningen, som under en snart sjuttioårig tillvaro hunnit sammanväxa med folkmedvetandet. Denna institution, uppkommen under en tidpunkt, då färska krigsminnen och fäderneslandets läge gjorde, att man icke allt för noga vägde nya bördor mot lättnader i de gamla, och vid hvars

införande, såsom Rikets Ständer i sin underdåniga skrifvelse den 23 Maj 1812 yttra, "enighet och full öfverensstämmelse ledde Rikets Ständers beslut", har sedan dess företett en, om ock långsam utveckling, deri de mera synliga hufvudstadierna betecknas af Kongl. kungörelsen den 13 Februari 1849, hvarigenom landet fördelades i särskilda beväringssområden för hären och flottan, samt beväringen erhöll ett slags, om ock lös, organisation, afsedd att vid behof möjliggöra införlifvande med stamtrupperna af olika vapen, den vid 1856—1858 års riksdag beslutade utsträckningen af öfningstiden från tolf dagar, som öfningarna dittills omfattat, till trettio dagar, lika fördelade på tvenne år, samt den på grund af 1872 års Riksdags beslut utfärdade Kongl. kungörelsen den 1 November 1872 angående upphörande af den för beväringsskyldige förut medgifna legnings- och friköpningsrätt, med hvilken kungörelse den allmänna värnpligten i vårt land erhöll en, om ock ofullständig, dock ren tillämpning. Denna till sin princip sålunda redan godkända allmänna värnpligt åsyftar det Kongl. förslaget att vidare ordna och utveckla, och det ansluter sig härvid på det allra närmaste till hvad 1877 och 1878 års Riksdagars Särskilda Utskott föreslagit och hvad förut erhållit godkännande år 1877 af Första Kammaren utan vilkor samt af Andra Kammaren vilkorligt år 1878.

Förslaget kräver icke några nämnvärda uppoftningar i fredstid, men, en gång antaget, skulle det år efter år vid krigstillfälle i ej ringa mån öka landets försvarskraft. Då det säger, att hvarje vapenför svensk man från sitt tjuguförsta år till och med sitt fyrationde är skyldig att på kallelse värna om sitt fädernesland, uttalar det visserligen endast hvad som dess förutan står skrifvet i hvarje svenskt bröst. Men — förutom att det af lagstiftaren uttalade ordet under fredslugnet skärper känslan hos medborgarne af att staten icke skänker endast skydd och rättigheter, utan ock å sin sida kräver skydd och pligtuppfyllelse, och kräver dem icke blott i form af penningebidrag, utan i form af hvad som kännes tyngre, ett betalande med sin person — så blir det tillskott i lefvande kraft, ett utsträckt anlitande af den allmänna värnpligten vid krigstillfälle innebär, endast ett verkligt sådant, derest detta tillskott är för krigsförvaltningen under fredstidens förberedelser beräkneligt och vid mobilisering i ordnad form påräkneligt. Och af ingen torde förnekas, att i detta afseende den tillämpning, som det Kongl. förslaget gifver åt den grundsats, hvilken förslaget ställt främst, innebär, mot det nu vararande förhållandet, verkliga förbättringar.

Beträffande beväringens första uppbåd, innefattande de första sex åldersklasserna af värnpliktige och sålunda motsvarande, med ett års ökad tjänstetid, den nuvarande allmänna beväringen, göres icke, för-

utom hvad som kan lända till ökad ordning och reda, någon hufvudsakligare förändring i hvad hittills om den allmänna beväringen varit stadgadt. Bestämmelsen att den, som är i tjänst vid härens eller flottans stam, skall, efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd, skulle dock, på sätt uti departementschefens anförande till statsrådsprotokollet finnes närmare angifvet, i händelse af mobilisering tillföra hären ett ganska betydligt och särdeles behöfligt antal väl öfvadt manskap och underbefäl, hvilket antal bör kunna ytterligare ökas genom förändrade stadganden för värfning och rekapitulation.

Då hvad angår det nu tillkomna beväringens andra uppbåd, det samma i sin helhet eller till någon del endast må af Konungen inkallas, der i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, sedan han hört Statsrådet och, så vida ej Riksdagen är samlad eller inom trettio dagar skall sammanträda, låtit utfärda riksdagskallelse, samt i alla händelser icke — utom det naturliga undantaget för de till flottan hörande värnpliktige — må utan Riksdagens medgifvande användas utom de förenade rikenas gränser, synas alla skäligen garantier vara gifna, att de till beväringens andra uppbåd hörande värnpliktige endast i nödfall må inkallas till tjänstgöring.

De uti förslaget upptagna lagbestämmelser om landstormen: lagstadgad skyldighet att deri tjänstgöra, dess ställande under krigslag och ordnande i särskilda afdelningar under af vederbörande myndighet förordnade befälhafvare, hafva, utom det att de gifva landstormen en organisation, till syfte, bland annat, att innebära garantier, att de medborgare, som, vid fiendens påträngande, i landstormen uppkallas till hemortens försvar, må få åtnjuta krigares rättigheter. I detta afseende vill Utskottet dock här erinra, att ett hufvudvilkor för att landstormsman må enligt folkrätten hafva anspråk på att blifva af fienden betraktad och behandlad som soldat, är, att hans nämnda karakter är utmärkt genom en å gevärshåll synbar beteckning, som icke är tillfällig eller af beskaffenhet att hastigt kunna borttagas och åter tillsättas.

Inom Utskottet har vid ärendets behandling den åsigt blifvit framsteld, att den föreslagna värnpliktslagen skulle innebära en kränkning af den frihet från vidare utskrifning, som genom de så kallade knektekontrakten med dit hörande handlingar blifvit rust- och rotehållarne vid indelningsverkets införande tillförsäkrad i vederlag för soldat-, ryttare- eller båtsmanshållet. I följd häraf har inom Utskottets kansli en utredning härom skett, hvilken Utskottet ansett sig böra såsom bilaga foga vid detta utlåtande.

Då den nu förslagna lagen, långt ifrån att innebära någon så beskaffad utskrifning efter mantal eller gårdatal, från hvilken rust- och rotehållare i nämnda kontrakt fritogos, allenast afser att vidare utsträcka den från äldre tider i vårt land fortlefvande, äfven i jemnbredd med indelningsverket tillämpade, år 1812 i full öfverensstämmelse med 73 § Regeringsformen med Rikets Ständers fria vilja och samtycke lagbundna skyldigheten för *alla* rikets manlige inbyggare att vid mogen ålder personligen deltaga i allmän beväring till rikets försvar, har Utskottet ansett ofvan omförmälda åsigt icke vara stödd på giltiga grunder.

Den Kongl. propositionen har föranledt följande detaljanmärkingar.

I afseende på § 1 har Utskottet väl icke föreslagit någon ändring i densammas innehåll, men får, beträffande dess tillämpning på lapparne och den öfriga befolkningen inom lappmarkerna, hänvisa till hvad Utskottet nedan i punkt 2 hemställer.

Då de rullor samt till grund för de samma liggande listor, som i § 13 omförmälas, måste afse endast de till *beväringen hörande* värnpliktige, har Utskottet ansett sådant böra genom tillägg af dessa ord i mom. 1 och 2 af denna § tydligen utmärkas.

I § 14 mom. 5 af den Kongl. propositionen föreskrifves, att vid utskrifningsförrättning värnpliktig är skyldig att sjelf aflemna sitt prestbetyg. Denna föreskrift har Utskottet funnit kunna blifva för de värnpliktige mången gång svår att fullgöra; och har Utskottet ansett mera ändamålsenligt, att nuvarande stadgande härutinnan bibehålles, så att de värnpliktiges prestbetyg till utskrifningsförrättning införskaffas af vederbörande tjenstemän.

I § 17 a) har Utskottet utbytt orden "*offentligt* läroverk" mot "*läroverk*", emedan Utskottet funnit bestämmelsen böra omfatta äfven dem, hvilka vid andra läroverk än sådana, som egentligen kunna kallas offentliga, såsom till exempel lycéer, atenéer m. fl. idka studier.

Stadgandet i § 17 b) af Kongl. Maj:ts proposition N:o 6 torde, vid jemförelse med § 1 i propositionen N:o 7, böra utgå.

Den i § 20 mom. 3 till fjorton dagar upptagna besvärstid har Utskottet, med anledning af de stora afstånden i de nordligare länen samt beskaffenheten af postanordningen derstädes, ansett vara för kort, och då en och samma besvärstid i hela landet bör gälla, torde nämnda tid lämpligen böra bestämmas till tjugo dagar.

Föreskriften i § 23, att utskrifven värnpliktig är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser såväl under all tjenstgöring och under marscher till och från tjenstgöringsorten som ock i fråga om åttlydnad af påbud, hvarigenom han inkallas till tjenstgöring, har inom Utskottet

varit under sorgfälligt öfvervägande. I den omfattning, föreskriften för närvarande gäller, har Utskottet ock ansett sig kunna härtill förorda bifall. Utskottet får härvid erinra, att, med afseende å de anmärkningar, som blifvit framställda derom, att krigslagarnes straffbestämmelser vore i vissa fall mer än behöfligt stränga, och sedan Riksdagens begge Kamrar år 1878 uttryckt den mening, att en revision af dessa lagar vore af sådan anledning önskvärd, Kongl. Maj:t under den 11 Oktober 1878 anbefalt Kongl. Krigshofrätten att, med ledning af den erfarenhet om nämnda lagars tillämpning, som vunnits under de tio år de samma varit gällande, inkomma med underdånigt utlåtande, huru vida straffen för rent militära förbrytelser, företrädesvis sådana som under fredstid begås, må kunna, utan våda för krigstuktens upprätthållande, genom nedsättning af de för en del dylika förseelser nu stadgade straffmaxima eller på annat lämpligt sätt mildras, i sammanhang hvarmed Kongl. Krigshofrätten hade att dels afgifva förslag till de förändrade lagstadganden, som funnes i sådant syfte lämpliga, dels yttra sig angående den vid riksdagen äfven afhandlade frågan, huru vida i krigslagarne borde införas de stadganden, hvarigenom underordnade vid krigsmakten äro tillförsäkrade lagligt skydd mot våld och förolämpning af förmän, dels ock i öfrigt föreslå de ändringar i krigslagarnes bestämmelser, hvartill Krigshofrätten kunde finna anledning; samt att, sedan Kongl. Krigshofrättens utlåtande numera till Kongl. Maj:t inkommit, frågan för närvarande är beroende på pröfning af Kongl. Maj:t, som derjemte i nådig proposition till innevarande Riksdag framställt förslag till sådan grundlagsändring, att Riksdagen skulle med Konungen deltaga i stiftande, förändring och upphäfvande af kriminallag för krigsmakten.

Utskottet finner dock ett särskildt fall, eller det af försummad inställelse till vapenöfning i fredstid, böra undantagas från påföljd af straff efter krigslag. Den i krigslag gifna bestämmelse, som härutinnan är närmast tillämplig, torde vara 10 § i 5 kap. af Strafflagen för krigsmakten den 11 Juni 1868, af innehåll, att den, som, utan bevisad afsigt att undandraga sig krigstjensten, sedan han särskildt till tjenstgöring inkallad blifvit, underlåter att sig inställa, utan att ega laga förfall eller sådant, så fort ske kunnat, hos vederbörande befälhafvare anmäla, skall, om han till manskapet hörer och undanhållandet räckt öfver åtta dagar, bestraffas såsom rymmare första gången med disciplinstraff i minst andra grad (arrest vid vatten och bröd eller mörk arrest, högst fem dagar), samt vid återfall ställas inför domstol och dömas första gången till fängelse i högst sex månader, andra gången till fängelse från och med sex månader till och med ett år, och tredje gången till

straffarbete från och med sex månader till och med två år, men, om frånvaron varit kortare, för olofligt undanhållande beläggas med disciplinstraff. Utskottet kan dock icke förbise, att dessa stadganden synas både till affattning och straffbestämmelse vara meddelade för dem, som gjort krigstjensten till sitt yrke och med hänsigt till helt andra förhållanden än underlåten inställelse till tjänstgöring i fredstid från en värnpligtigs sida, hvadan Utskottet ansett krigslag nu icke böra för sådant fall tillämpas, utan fortfarande, såsom hittills, nämnda försummade inställelse bestraffas med böter, hvilka Utskottet ansett nödigt höja till tjugo kronor första gången och fyratio kronor andra gången, äfven som förlöda hemtningsäfventyr.

Stadgandet härom äfvensom §§ 36, 37 och 38 i Kongl. Maj:ts proposition har Utskottet ansett lämpligen kunna sammanföras i en-§ (U:s § 36).

Utskottet har funnit stadgandet i § 25, att Konungen må till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller ock de större eller mindre delar deraf, som Konungen kan finna behöfligt, jemväl då "upprätthållandet af inre ordning det kräfver", böra uteslutas. Den Konungen nu tillkommande rätt att till vapentjänst uppbåda beväringen synes lämpligast böra bibehållas oförändrad; och hvad angår upprätthållandet af inre ordning torde den indelta och värfvade armén för ändamålet vara fullt tillräcklig.

I § 35 har Utskottet infört bestämmelse, att staten tillhandahåller landstormman, förutom vapen och ammunition, äfven lämplig beteckning, utmärkande, att han tillhör hären, till stöd hvarför Utskottet åberopar hvad Utskottet här ofvan yttrat rörande landstormen i allmänhet.

§ 37 mom. 2 har Utskottet ansett böra i öfverensstämmelse med § 24 förtydligas så, att bestämmelsen komme att röra endast tjänstgöring under krig.

Då Utskottet ansett särskild bestämmelse erforderlig om den myndighet, som det tillkommer att tillämpa de i lagen upptagna bötespåföljder, har härom en ny § (U:s § 39) införts, samt öfverskriften till Art. V i enlighet dermed förändrats.

§§ 42 och 43 (U:s §§ 41 och 42) hafva ansetts lämpligen böra byta plats.

Då föreskriften i § 29, att den, som är i tjänst vid härens eller flottans stam, skall, efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd, skulle vid jämförelse med stadgandet i § 44 af Kongl. Maj:ts proposition innefatta en obillighet mot dem, hvilka, förr än lagen träder i kraft, vare sig medelst kapitulation vid den värfvade eller kontrakt vid den indelta armén ingått i härens

stam, men först efter 1882 års ingång inträda i värnpligtsåldern, har Utskottet bland öfvergående stadganden infört ett nytt moment, som fritager dessa personer från nämnda skyldighet.

Uti Kongl. Maj:ts proposition N:o 7 hafva särskilda och uttryckliga bestämmelser meddelats angående tjänstgöringsskyldigheten under fredstid för de flottan tillhörige värnpligtige. Den föreslagna lagen om allmänna värnpligten innehåller deremot, beträffande öfningstiden under fred för de värnpligtige, som tillhöra hären, i § 24, att värnpliktig är, sedan han blifvit utskrifven, skyldig att för sin utbildning under fredstid tjänstgöra den tid, som nu är eller genom lag framdeles varder bestämd. Utskottet har funnit denna bestämmelse böra förtydligas. I 1860 års kungörelse om den allmänna beväringen stadgas i § 14 endast, att i fredstid, när det i § 10 af samma kungörelse omförmälda förhållande icke inträffar, att Konungen pröfvar rikets försvår påkalla inkallande af beväringen eller viss del deraf till vapentjänst, endast manskap, hörande till första och andra beväringsskasserna, må till vapenöfning uppåddas. Väl innehåller Rikets Ständers underdåniga skrifvelse den 27 Januari 1858, hvarigenom Rikets Ständer tillkännagåfvo sitt bifall till utsträckning af beväringens vapenöfningar, att Rikets Ständer, i anseende till otillräckligheten af den tidrymd af tolf dagar, som beväringsofningarna dittills omfattat, funnit skäligt att utan hinder af hvad i afseende på beväringsskassens uppåddande till tjänstgöring vore stadgadt i 11 § af Kongl. kungörelsen den 27 Oktober 1812 angående allmänna beväringsskassens inrättande, sådan denna § lydde i Kongl. kungörelsen den 13 Februari 1849, för utsträckning af beväringsskassens exercis till trettio dagar förhöja det i då gällande riksstat uppförda förslagsanslaget för nämnda skassens vapenöfning med visst belopp årligen under då inträdande statsregleringsperiod, dock med förbehåll, att berörda exercistid fördelades på tvenne år i lika terminer, samt att de två beväringsskasser, som sålunda komme att årligen sammandragas, icke samtidigt exercerades; och har denna bestämmelse sedermera allt ifrån år 1859 af Kongl. Maj:t tillämpats vid inkallande af beväringen till öfningsmöten; men Utskottet har dock ansett, att beträffande de värnpligtige, hvilka tillhöra hären, lika väl som beträffande de flottan tillhörige, bör meddelas uttrycklig bestämmelse om öfningsarnas omfattning i öfverensstämmelse med hvad Rikets Ständers ofvan omförmälda skrifvelse i ämnet innehåller. I enlighet med denna Utskottets åsigt är § 24 i Utskottets förslag affattad. En följd häraf har ock varit, att i samma § på ett ställe blifvit sammanförda de olika bestämmelserna om öfnings-tiden vid hären och vid flottan, hvadan särskild lag angående flottan

tillhörige värnpligtiges tjänstgöringsskyldighet under fredstid icke enligt Utskottets förslag skulle ifrågakomma. Bestämmandet af öfnings-tiden för de värnpligtige vid flottan till trettio dagar på en gång det år, de utskrifvas, är visserligen en nyhet, men blifver, med den förändrade anordning, enligt hvilken verklig sjööfning ifrågakommer för de vid flottan en gång inskrifne, äfven om de sedermera ombytt böningsort, nödvändig både för vinnande af bästa möjliga resultat af öfningarna och för att undvika allt för stora kostnader vid de värnpligtiges transport m. m. och torde, om den ock för en och annan på grund af dennes särskilda förhållanden kan komma att innebära en något ökad tunga, dock för flertalet af de värnpligtige, å hvilka den skulle komma att tillämpas, innefatta en lindring mot tjänstgöringens fördelning i lika termer på tvenne år.

Genom den nya lagen om allmänna värnpligten äro naturligen afsedda att upphävas de för närvarande gällande bestämmelser om den allmänna beväringen, hvilka äro meddelade dels i Kongl. kungörelsen den 13 November 1860, dels ock uti de i samma kungörelse sedermera gjorda ändringar och tillägg. Emellertid innehåller 1860 års kungörelse tvenne stadganden, som icke egentligen angå den allmänna beväringen, utan innefatta för rust- och rotehållare vissa förmåner, hvilka, tillkomna i sammanhang med införandet af den allmänna beväringen, måste, enligt Utskottets uppfattning, oförändrade gälla. Dessa stadganden innehållas i §§ 5 och 39, och äro med den omredaktion och tillägg, det sista stadgandet erhållit i Kongl. kungörelsen den 13 Februari 1849, af följande lydelse:

§ 5.

»Vill delegare i båtsmans-, ryttare- eller ständigt rotehåll, som är till utskrifning förbunden, sjelf utgå för ledig rote eller rusthållsnummer, och har han dertill bevisligen antagen blifvit, vare honom förbehållet att, i likhet med beväringssmanskabet, afgå från krigstjensten vid slutet af det år, med hvilket hans beväringsspligt skulle tilländagå;» och

§ 39.

»Mom. 1. Sedan, vid utbrott af krig, indelta armén eller båtsmanshållet enligt gällande författningar blifvit kompletteradt, upphör under den tid kriget varar, rust- och rotehållares rekryteringsskyldighet, hvilken deremot, efter återstæld fred, vidtager tre månader efter det trupperna återkommit till sin hemort, så framt icke Vi af särskilda omständigheter skulle finna för godt att en längre vakanstid tillåta.»

»Mom. 2. Alla vid indelta armén och båtsmanshållet under krig uppkommande vakanser skola genast fyllas med beväringssmanskap, hvilket dock endast må tillsvidare uti de ledigblifna ordinarie numren insättas, såvida icke beväringsskarlen efter slutadt krig åstundar att, på de i senaste legokontraktet betingade villkor, i numret kvarstå, i hvilket fall sådant ej må af rust- eller rothållaren förvägras, utan dylikt med beväringsskarl fyldt nummer i allt anses såsom behörigen rekryteradt, med deraf följande ömsesidiga rättigheter och skyldigheter.»

Lika litet som nu anförda tvenne stadganden torde den föreslagna nya värnpligtslagen afse att upphäfva det i Kongl. kungörelsen den 11 Augusti 1863 gjorda tillägg af ett nytt moment 4 i 15 § af 1860 års kungörelse, hvilket moment lyder sålunda:

»Mom. 4. När beväringsskyldig, som bland allmänna beväringssmanskapet inmönstras, är aktiv medlem af frivillig skarpskytteförening och företer skriftligt betyg, undertecknad af öfverbefälhafvaren för den corps, han tillhör, jemte en af chefen för närmaste regemente eller corps i armén tillförordnad, i tjänst varande officer, derom att den beväringsskyldige under minst ett år deltagit i skarpskyttecorpsens öfningar, utförda i öfverensstämmelse med det för armén gällande exercisreglemente, och eger den färdighet i vapenföring, marsch och manöver, som motsvarar läraktig beväringsskarls efter första årets möte, samt derjemte förvärfvat den skjutfärdighet, som i målskjutningsinstruktion är för rekryt i armén bestämd såsom villkor för approbation till soldat, må sådan beväringsskyldig befrias från deltagande i första årets vapenöfning med den allmänna beväringen.»

varande genom Kongl. cirkuläret den 26 April 1864 förändrad bestämmelse meddelad om den skicklighet i skjutning, som för befrielse från första årets vapenöfning erfordras.

Till förekommande af all misstyding föreslår Utskottet att genom en ingress till lagen utmärka, att nu omförmälda tre särskilda bestämmelser fortfarande skulle gälla.

På grund af hvad Utskottet nu anført, får Utskottet hemställa,

- 1) det ville Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts föreliggande nådiga propositioner icke kunna i oförändradt skick bifallas, för sin del, med upphäfvande *ej mindre* af Kongl. kungörelsen angående den allmänna beväringen den 13 November 1860, förutom stadgandena i dess 5 och 39 §§, *än ock* af

alla andra angående den allmänna beväringen meddelade, mot denna lag stridande bestämmelser, med undantag allenast af den i Kongl. kungörelsen den 11 Augusti 1863 medlem af frivillig skarpskytteförening medgifna befrielse från första årets vapenöfning, antaga följande

Lag

om allmänna värnpligten.

Art. I.

Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguet år, till och med det, under hvilket han fyller fyratio år.

§ 2.

Från värnpligtens fullgörande frikallas den, som till följd af lyte, sjukdom eller kroppslig svaghet är till tjenst vid rikets försvar oförmögen.

§ 3.

Värnpligten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen tillhör hären eller flottan, landstormen endast hären.

§ 4.

1. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjenstetiden är sex år i första uppbådet och derefter sex år i det andra. I krigstid bestämmer dock endast behovet tjenstetidens längd för det uppkallade manskapet.

2. Under den tid värnpliktig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 5.

1. Värnpliktig är skyldig att undergå utskrifning till tjenst i hären eller vid flottan det år, han fyller 21 år.

2. Tjenstetiden enligt § 4 mom. 1 beräknas från början af nyss nämnda år, äfven om den värnpligtige till följd af laga förfall eller beviljad uppskof först ett senare år skulle blifva utskrifven. Har sådan senare utskrifning skett till följd af den värnpligtiges förfallolösa uteblifvande, räknas tjenstetiden från början af utskrifningsåret. Inställer utskrifven värnpliktig sig icke till tjenstgöring det år, han första gången blifvit till vapenöfning inkallad, räknas hans tjenstetid från början af det år, han inträder i tjenstgöring.

3. Äfven före det år värnpligten inträder, må yngling undergå utskrifning, om han sig dertill anmäler och befinnes vara till krigstjenst duglig. Han må då inträda i tjenstgöring samtidigt med öfrige vid samma tillfälle utskrifne, men tillhör likväl beväringens första upp-
båd intill dess sex år förflutit från det års början, då han fyller 21 år. Sådane ynglingar må dock icke för någon af härens afdelningar eller för flottans stationer antagas till större antal än tio procent af afdelningens eller stationens årskontingent inom utskrifningsområdet. Hvad i denna lag stadgas om värnpligtige, gäller i tillämpliga delar jemväl med afseende å de enligt detta moment utskrifne, innan de i värnpligts-
åldern inträdt.

§ 6.

1. Vapenför värnpliktig utskrifves till vapentjenst; öfrige värnpligtige till annan befattning vid hären eller flottan, hvartill de må finnas lämplige.

2. Värnpliktig vare skyldig att, då han är inkallad till tjenstgöring, förrätta den tjenst, honom af vederbörande befälhafvare anvisas; dock

a) att den, som tillföre haft anställning i egenskap af officer eller underofficer, icke kan åläggas tjenstgöring i lägre befälsgrad, än han förut innehaft;

b) att prester, läkare, som aflagt medicine kandidatexamen, och veterinärläkare ej må åläggas annan tjenstgöring än den, som tillhör deras kall;

c) att sjökaptener och styrmän vid handelsflottan, hvilka utöfvat sitt yrke längre eller kortare tid under de tre år, som närmast föregått inkallelseåret, skola, om de fullgjort föreskrifven vapenöfning vid flottan samt aflagt den för befordran till underofficer stadgade examen, användas, de förre såsom befäl och styrmännen såsom underbefäl; samt

d) att den, som vunnit behörighet att tjenstgöra såsom maskinist å ångfartyg, skall användas i maskinistbefattning.

§ 7.

Rörande utskrifne värnpligtiges befrielse från tjenstgöring under krigstid meddelar Konungen de föreskrifter, som för rikets tjenst och det allmännas behof finnas vara påkallade.

§ 8.

Värnpliktig, som är lagstadd eller annorledes i annans tjenst eller arbete antagen, må ej af husbonde eller arbetsgifvare förhindras att i behörig tid inställa sig till utskrifning, vapenöfning eller annan tjenstgöring.

§ 9.

Värnpliktig, som är förlustig medborgerligt förtroende, må ej vapenöfvas, utan till lämpliga arbeten användas.

Art. II.

Beväringen.a) *Utskrifning.*

§ 10.

1. Riket indelas i utskrifningsområden, som tilldelas fotfolkets regementen eller corpser.

2. Hvarje utskrifningsområde delas i visst antal beväringsskpaniområden.

§ 11.

1. Alle värnpligtige, som icke, enligt mom. 2 och 3 af denna §, utskrifvas till flottan, äro underkastade utskrifning till hären.

2. Till flottan utskrifvas:

a) sjöfarande, som å hvad farvatten som helst idkat minst tolf månaders sjöfart å fartyg af tio tons dräktighet eller derutöfver;

b) fiskare, som idkat kust- eller hafsfiske såsom yrke minst tolf månader;

c) lotsar och lotslärlingar; samt

d) maskinister och eldare, som i sådan egenskap å hvad farvatten som helst tjenstgjort minst sex månader å ångfartyg eller ångslupar.

3. Dessutom skall till det antal, som Konungen pröfvar erforderligt, till flottan utskrifvas:

a) värnpliktige från de kusttrakter, der befolkningen mest sysselsätter sig med kustfart och fiske;

b) ingenjörer, ritare och handtverkare vid skeppsvarf och sådana mekaniska verkstäder, som hufvudsakligen bedriva skeppsbyggeri, äfvensom andra skeppshandtverkare, segelsömmare, blockmakare och repslagare.

§ 12.

Ur utskrifningsområdena uttagas, på sätt §§ 18 och 21 bestämma, värnpliktige för rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna, trängen och flottan, hvarefter öfrige värnpliktige tillhöra det regemente eller den corps, inom hvars utskrifningsområde de äro utskrifne, egande dock Konungen att i mån af behof utjemna större olikheter i styrka regementen och corpser emellan.

§ 13.

1. Vederbörande mantalsskrifningsförrättare åligger att genast efter det mantalsskrifningarne blifvit afslutade, med ledning af mantalslängderna och i enlighet med de föreskrifter, Konungen utfärdar, uppsätta fullständiga listor till grund för den stamrulla, som skall föras öfver de *till beväringen hörande* värnpliktige inom hvarje beväringsskompaniområde. Dessa listor skola för granskning öfversändas till vederbörande pastorsembeten, hvilka genom anteckning å dem böra upplysa, dels om någon af de deruti upptagne affidit eller afflyttat till annan ort, som, då den är känd, bör uppgifvas, dels om och hvilka, utom de å listorna upptagne, men till samma åldersklasser hörande personer efter mantalsskrifningen inflyttat i församlingen; hvarefter listorna, bekräftade med vederbörande pastorers underskrifter, skola af dem till mantalsskrifningsförrättaren återsändas. Sedan skall mantalsskrifningsförrättaren insända dessa listor, behörigen transporterade och summerade, till Konungens Befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder dem till vederbörande regements- eller corpschefsembete. Om den tid, inom hvilken mantalsskrifningsförrättare samt pastorer skola fullgöra förberörda åligganden, varder särskildt stadgadt.

2. Direktionerna öfver sjömanshusen skola på sätt, som Konungen bestämmer, insända uppgift å de i sjömanshusens register inskrifne, *till beväringen hörande* värnpliktige till Konungens Befallningshafvande, som ofördröjligen öfversänder äfven dessa uppgifter till vederbörande regements- eller corpschefer.

3. Chefsembetet låte derefter, på sätt Konungen derom närmare bestämmer, upprätta fullständiga rullor öfver utskrifningsområdets värnpligtige af de tolf första åldersklasserna.

4. Ej mindre presterskapet än ock landstatens tjenstemän, särdeles mantalsskrifningsförrättare, samt direktionerna öfver sjömanshusen vare pligtige att, i allt hvad på dem kan ankomma, tillhandagå vederbörande befäl med de upplysningar och det bistånd, som af dem kunna äskas, i och för de värnpligtiges redovisande och utskrifning.

5. Der mot husförhörlängder svarande anteckningar föras af annan myndighet än presterskapet, skola presterskapets skyldigheter enligt denna § åligga sådan myndighet.

§ 14.

1. På tider och ställen, som af Konungens Befallningshafvande efter vederbörande regements- eller corpschefs hörande bestämmas, skall utskrifning inom de särskilda utskrifningsområdena förrättas med de värnpligtige, som under året fylla 21 år, samt med dem af äldre årsklasser, hvilka vid föregående utskrifningsförrättningar bort vara tillstädes, men uteblifvit, eller vid sådan förrättning erhållit uppskof med utskrifning.

2. Värnpliktig, som är inskrifven vid sjömanshus, utskrifves inom det utskrifningsområde, der sjömanshuset är beläget.

3. Inkallelse till utskrifningsförrättning verkställes af Konungens Befallningshafvande genom kungörelse.

4. Utskrifningen förrättas af en utskrifningsnämnd, som består af en dertill förordnad regementsofficer, såsom ordförande, och fyra ledamöter, nemligen en kapten, en af Konungens Befallningshafvande utsedd person samt dessutom för hvarje beväringsskompaniområde två derinom bosatte män, hvilka sist nämnde jemte ett lika antal suppleanter väljas hvarje gång för två år af landstinget, eller, der kompaniområdet utgöres af stad, som ej under landsting lyder, af stadsfullmäktige. Omfattar kompaniområde landsdelar, hörande under olika landsting, eller landsdel och stad, som ej under landsting lyder, väljas särskildt för hvarje sådan landsdel eller stad två ledamöter i nämnden jemte lika antal suppleanter. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter, eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämndens förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

Nämndens ordförande och ledamöter hafva lika rösträtt Nämnden biträdes af en läkare.

5. Vid utskrifningsförrättning är hvarje till densamma inkallad

värnpliktig skyldig att personligen inställa sig och mottaga en utskrifnings-sedel. Härifrån befrias endast värnpliktig, som, inskrifven å sjömanshus, fullgjort de i § 11 mom. 2 bestämda villkor. Sådan värnpliktig erhåller under första värnpligtsåret sin utskrifningssedel af vederbörande sjömanshusdirektion. Till utskrifningsförrättning skola vederbörande tjänstemän införskaffa de värnpligtiges prestbetyg.

6. Å utskrifningssedeln antecknas utskrifningsnämndens beslut samt derefter framgent af befälet hvad som med hänseende till värnpligtens fullgörande är för den värnpligtige af vikt att kunna styrka, såsom fullgjord tjenstgöringsskyldighet, öfverflyttning till beväringens andra uppbåd eller till landstormen, med mera dylikt. Med utskrifningssedeln följer ett utdrag af denna lag samt andra lagar och stadganden rörande krigsmakten.

§ 15.

Värnpliktig må undergå utskrifning å den ort, der han vistas, äfven om han derstädes icke är mantalsskrifven, men skall i sådant fall hos ortens utskrifningsnämnd anmäla sig och aflemna prestbetyg. Sådan värnpliktig anses dock fortfarande tillhöra det område, der han är mantalsskrifven, så vidt han icke till annat område i laga ordning öfverflyttar.

§ 16.

1. Uppskof med utskrifning må till näst följande års utskrifningsförrättning af nämnden medgifvas:

a) den, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt, vid utskrifningsförrättningen befinnes till tjensten oförmögen eller olämplig; samt

b) ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader eller enka, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flere minderåriga eller vanföra fader- och moderlösa syskon, derest dessa hans närmaste för sitt uppehälle äro beroende af hans arbete och med honom sammanboende.

2) Förefinnes dylik anledning till befrielse ännu vid utskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpligtige fyller sitt 24:de lefnadsår, frikallas han under fredstid från värnpligtens fullgörande i beväringen.

§ 17.

Uppskof med tjenstgöring vid hären eller flottan under fredstid kan af nämnden intill 22:dra lefnadsåret medgifvas:

a) den, som *vid läroverk* idkar studier och styrker sig behöfva sådant uppskof för afslutandet af redan fortskriden lärokurs;

b) äfven annan värnpliktig, så vidt giltiga skäl för uppskovets beviljande pröfas vara anförda, såsom att han sjelf förvaltar och brukar honom tillhörig fast egendom eller sjelf drifver honom tillhörig handels-, fabriks- eller annan industriell rörelse samt vid utskrifningsförrättningen befinnes af en eller annan anledning icke hafva varit i tillfälle att på lämpligt sätt ordna om fastighetens eller rörelsens skötande under den tid, han i och för sin militära tjänstgöring skulle blifva frånvarande.

§ 18.

Utskrifningsnämnden pröfvar hvarje värnpligtigs lämplighet ej mindre för vapentjänst eller annan befattning vid hären eller flottan, än ock för inträde vid olika vapen i öfverensstämmelse med det af Konungen utfärdade reglemente för de värnpligtiges utskrifning, efterfrågar hvilka af de värnpligtige önska inträde vid specialvapen eller flottan, samt meddelar beslut i fråga om befrielse från eller uppskof med värnpligtens fullgörande, hvilket allt i utskrifningslängden införes.

§ 19.

Utskrifningsnämnden tillkommer derjente att vid utskrifningstillfället förordna om de värnpligtiges öfverförande vid behörig tid så väl till beväringens andra uppåd som till landstormen. Innan nämnden lemnar förrättningsstället, skola utskrifningslängderna af nämnden underskrifvas.

§ 20.

1. För hvarje utskrifningsområde skall finnas en utskrifningsrevision, bestående af landshöfdingen i det län, till hvilket största delen af området hör, såsom ordförande, samt af fyra ledamöter, nemligen regements- eller corpschefen och för hvarje till utskrifningsområdet hörande län eller ej under landsting lydande stad tre inom länet eller staden bosatte män, som jemte tre suppleanter första gången för tre år och sedan för två år i sender utses af landstinget eller, för stad, som icke lyder under landsting, af stadsfullmäktige. De af landsting eller stadsfullmäktige valde ledamöter eller, i händelse de äro förhindrade, deras suppleanter, deltaga i nämnda förrättning endast i hvad den angår det område, för hvilket de blifvit valde.

2. Utskrifningsrevisionen eger att ändra eller upphäfva sådana utskrifningsnämndens beslut, mot hvilka besvär anföras af någon nämndens ledamot eller af värnpliktig, som frågan rör.

3. Dessa besvär skola inom *tjugo* dagar efter beslutets meddelande skriftligen ingifvas till Konungens Befallningshafvande i det län, inom hvilket förrättningen egt rum. Sådana besvär må äfven inom behörig tid med posten insändas; dock skall i sådant fall behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften, eller att densamma på hans begäran eller med hans samtycke blifvit uppsatt.

4 Revisionen, som biträdes af en dertill förordnad civilläkare och regementsläkaren, sammanträder på kallelse af ordföranden.

§ 21.

1. Utskrifningsrevisionen åligger derjemte att bland de värnpliktige, som enligt § 18 dertill pröfvats lämplige, uttaga det antal, som från utskrifningsområdet skall tilldelas rytteriet, artilleriet, ingenjörtrupperna och trängen, hvarvid i första rummet till nyss nämnda vapen uttagas de, hvilka dertill sig anmält.

2. I afseende å utskrifningen till flottan gälle hvad i § 11 är stadgadt och tillämpas i fråga om dem, hvilka under mom. 3 af samma § skola till flottan utskrifvas, hvad här ofvan i mom. 1 blifvit om utskrifning till specialvapnen föreskrifvet.

§ 22.

Öfver utskrifningsrevisionens beslut må icke besvär anföras.

§ 23.

Utskrifven värnpliktig är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser, så väl under all tjenstgöring och under marscher till och från tjenstgöringsorten, som ock i fråga om åtlydnad af påbud, hvarigenom han inkallas till tjenstgöring. Försummad inställelse till *sådan tjenstgöring, hvarom handlas i § 24*, och till sådan mönstring, som § 26 omförmåler, anses dock icke efter krigslag.

b) Öfning och tjenstgöring.

§ 24.

Intill dess annorlunda varder bestämdt, är värnpliktig, sedan han blifvit utskrifven, skyldig att för sin utbildning under fredstid tjenstgöra: vid lären under trettio dagar, fördelade på två år i lika terminer så, att de två beväringsskasser, som i följd häraf årligen sammandragas, icke samtidigt vapenöfvas, samt

vid flottan under trettio dagar utan afbrott det år den värnpligtige utskrifvits; dock att allt till rikets handelsflotta hörande sjöfolk, som är å sjömanshusen eller i magistraternas rullor inskrifvet, så ock sjökaptener och styrmän, hvilka aflagt de för befälhafvare eller styrmän å svenskt handelsfartyg i författningarna föreskrifna kunskapsprof, äfvensom maskinister å ångfartyg, tillhörande enskilde personer eller bolag, skola tills vidare fortfarande såsom hittills vara befriade från all vapenöfning eller tjenstgöringsskyldighet med de värnpligtige under fredstid.

§ 25.

1. Då rikets försvar, förberedelser dertill, eller bevarandet af rikets neutralitet det kräfver, må beväringsens första uppbåd eller ock de större eller mindre delar deraf, som Konungen kan finna behöfligt, inkallas till tjenstgöring.

2. Der i anseende till krig eller fara för krig det för rikets försvar finnes nödigt, att äfven beväringsens andra uppbåd eller någon del deraf inkallas, må Konungen derom förordna, sedan Han Statsrådet hört och, såvida ej Riksdagen är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall, låtit riksdagskallelse utfärda.

3. Utan Riksdagens medgifvande må beväringsens andra uppbåd vid hären icke användas utom de förenade rikenas gränser.

§ 26.

1. De till beväringen hörande värnpligtige, som icke under årets lopp varit inkallade till tjenstgöring, skola undergå mönstring kompani-vis eller, då kompaniöfningens vidsträcktighet dertill föranleder, socken-vis; dock äro de å sjömanshus inskrifne från inställelse vid dylik mönstring befriade, så ock öfrige värnpligtige, hvilka till befälet aflemna tillförlitlig uppgift om sin bostad.

c) Underhåll och förmåner.

§ 27.

1. Under tjenstgöring erhåller värnpliktig underhåll, sjukvård, beklädnad, utredningspersedlar och annan erforderlig utrustning samt kontant aflöning, allt enligt särskilda bestämmelser.

2. Värnpliktig, som under tjenstgöring ådrager sig sådan skada, att hans arbetsförmåga derigenom i större eller mindre mån minskas, erhåller det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering af gemenskapen vid hären och flottan bestämma.

d) *Särskilda föreskrifter.*

§ 28.

För värnpliktig, som tillhör beväringen, gäller:

a) att han under hela sin tjänstetid tillhör det vapen, vid hvilket han fått sin första utbildning;

b) att den, som till annat utskrifningsområde afflyttar, skall tillhöra detta område; kommande han, om derifrån icke utgår manskap till det vapen, han tillhör, att tjänstgöra vid den närbelägna trupp af samma vapen, hvilken af Konungen bestämmes;

c) att, innan flyttning från en till annan kommun af honom företages, han är skyldig derom göra anmälan hos närmaste kompanibefäl;

d) att om han till annat kompaniområde afflyttar, han är pliktig inom 30 dagar efter ankomsten till den nya boningsorten derom göra anmälan hos närmaste befäl af det kompani, inom hvars område han inflyttat;

e) att, om han icke är till tjänstgöring inkallad, när landstormen inom hans ort uppbådas, han är pliktig utgå med densamma, och har då lika skyldigheter med landstormsman.

§ 29.

Den, som är i tjänst vid härens eller flottans stam, anses, så länge tjänsten varar, dermed fullgöra sin värnpligt, men skall, efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd.

§ 30.

Värnpliktig, tillhörande beväringen, inkallas till tjänstgöring af vederbörande befäl, antingen genom omedelbar order eller genom kungörelse, som minst två gånger uppläses i kyrkorna och införes i ortens tidningar.

Art. III.

Landstormen.

§ 31.

Landstormen kan endast under krig och till hemortens försvar uppkallas efter af Konungen derom i Statsrådet fattadt beslut. Uppbådad landstormsman är underkastad de i krigslag gifna bestämmelser.

§ 32.

1. Under vederbörande regemente eller corps hör den inom dess utskrifningsområde befintliga landstormen.

2. Landstormen indelas i landstormsafdelningar, hvar och en bestående af allt till landstormen hörande manskap inom ett beväringsskompaniområde.

3. Hvarje landstormsafdelning delas i sockenafdelningar, så att allt landstormsmanskap från en och samma socken kommer att tillhöra samma sockenafdelning.

§ 33.

Landstormen må icke föras utom eget och tillgränsande regementes eller corps' områden.

§ 34.

1. Befälhafvare inom beväringsskompaniområde är under fredstid, der Konungen ej i särskildt fall annorlunda förordnar, äfven befälhafvare för områdets landstormsafdelning.

2. Befälhafvare för sockenafdelningarna förordnas af fördelningsgeneralen och ega dessa befälhafvare att utse behöfligt underbefäl.

3. Under krig förordnar Konungen särskild befälhafvare för de större afdelningar af landstormen, som kunna af omständigheterna påkallas.

§ 35.

Landstormsman är under tjänstgöring pliktig att sjelf förse sig med kläder och, derest staten icke kan vid uppkallandet anskaffa föda, äfven förse sig med sådan mot ersättning af staten enligt länets marktgångspris för soldatportion. Vapen och ammunition, *äfvensom lämplig beteckning, utmärkande, att landstormsman tillhör hären, tillhandahållas af staten.*

Art. IV.

Om påföljd för åsidosättande af denna lags föreskrifter och om laga förfall.

§ 36.

1. *Värnpliktig, som förfallolöst uteblifver från den i § 14 omnämnda utskrifningsförrättning, böte första gången 10 kronor, och, om han*

ånyo dermed beträdes, 20 kronor, samt vare ock underkastad äfventyr att blifva hemtad på egen bekostnad.

2. Värnpliktig, som på grund af § 15 inställer sig vid utskrifningsförrättning å annan ort, än der han är mantalsskrifven, men dervid försummar aflemna prestbetyg samt till följd deraf icke kan emottagas, anses lika med den, som icke inställt sig till utskrifningsförrättning.

3. Uraktlåter värnpliktig, som blifvit i föreskrifven ordning inkallad till sådan tjenstgöring, som omförmäles i § 24, utan laga förfall att sig inställa, böte dubbelt mot hvad i mom. 1 sagdt är och vare underkastad der stadgadt hemtnings äfventyr.

4. Värnpliktig, som utan laga förfall uteblifver från sådan mönstring, som i § 26 omnämnes, eller underlåter fullgöra hvad honom enligt § 28 mom. c och d åligger, böte för hvarje gång 5 kronor.

§ 37.

1. Såsom laga förfall för uteblifvande från utskrifning eller tjenstgöring eller för annan uraktlåtenhet att fullgöra denna lags bestämmelser anses, om man är sjuk, om man är i Konungens och rikets tjenst uppbådad eller faren, eller om man sitter i häkte; vederbörande dock obetaget att, då andra än nu sagda förfall förebäras, pröfva, om de äro af den vigt, att de må gälla såsom ursäkt.

2. För vid sjömanshus inskrifven värnpliktig skall dessutom såsom laga förfall för inställelse till tjenstgöring *under krig* räknas att vara på utrikes sjöresa stadd; inträdande dock tjenstgöringsskyldigheten, så snart den värnpligtige anländer till svensk hamn eller sammanträffar med svenskt örlogsfartyg.

§ 38.

Sjukdom skall, för att såsom laga förfall anses, styrkas med behörig läkares intyg, hvilket den värnpligtige är skyldig sjelf anskaffa. Kan han ej skaffa läkarebetyg, vare honom tillåtet att styrka förfallet med intyg af prest i församlingen eller af ordförande i kommunalstämman eller kommunalnämnden.

Art. V.

Om ådömande och användning af böter enligt denna lag.

§ 39.

Böter enligt denna lag ådömas af Konungens Befallningshafvande.

§ 40.

Böter, som enligt denna lag utgå, skola afsättas till bildande af en invalid- eller pensionsfond för de värnpligtige, som under tjänstgöring erhållit sådan skada, att de derigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt till enkor och barn efter i krig aflidet underbefäl och manskap; dock utan att sådant för närvarande medför någon rubbning af den de värnpligtige i § 27 mom. 2 tillförsäkrade rätt till understöd.

§ 41.

Hvad här ofvan finnes stadgadt medför tills vidare icke någon rubbning af nationalbeväringen på Gotland.

§ 42.

Denna lag skall vara gällande från ingången af år 1882.

Öfvergående stadganden.

§ 43.

1. För värnpliktig, som före 1882 års ingång inträdt i beväringensåldern, skall, med afseende på fullgörandet af hans värnpligt, gälla hvad hittills varit om allmänna beväringen stadgadt.

2. Den, som före 1882 års ingång blifvit anställd i tjänst vid härens eller flottans stam, skall, äfven om han vid nämnde tid icke inträdt i beväringensåldern, vara frikallad från den i § 29 här ofvan stadgade skyldighet att efter erhållet afsked, så länge han tillhör beväringen, räknas till dess första uppbåd.

Inom Utskottet har fråga uppstått, huruvida, derest lagen om allmänna värnplikten varder antagen, den samma bör vinna tillämpning äfven på Lappmarkernas befolkning.

Enligt hvad för Utskottet upplysts, har beväringsskyldighet hittills icke utkräfts af befolkningen i Lappmarkerna, hvilkas inbyggare till befrielse derifrån ock, efter hvad särskilda motioner vid föregående riksdagar utvisa, åberopa innehållet af Kongl. plakatet den 27 September 1673, hvarigenom de förklarats »blifva frie från knekteskrifning i alla tider.»

Att de lappar, som icke hafva fast bostad, utan med sina renhjordar flytta från den ena trakten till den andra, ofta utom rikets gränser, icke, så länge de äro ett nomadiserande folk, lämpa sig för fullgörande af värnplikten, har synts Utskottet uppenbart. Men äfven i fråga om Lappmarkernas öfrige inbyggare torde böra, efter fullständig utredning om förhållandena, tagas i öfvervägande, huruvida de nu föreslagna förändringarna i hittills gällande beväringslag böra leda till lagens omedelbara tillämpning inom orter, der hitintills ingen beväringspligt blifvit utkräfd; hvadan Utskottet, i saknad af de fullständigare upplysningar, som för frågans rätta bedömande erfordras, får hemställa,

2) att, derest lag om allmänna värnplikten nu varder af Riksdagen antagen, Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga under nådig ompröfning, i hvad mån och under hvilka villkor befrielse från de i lagen om allmän värnpligt intagna bestämmelser må kunna tills vidare medgifvas lapparne och den öfriga befolkningen inom Lappmarkerna.

Stockholm den 19 Mars 1880.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

af Herr *Friherre Hamilton*;

af Herr *Grefve Mörner* mot Utskottets beslut rörande 25 och 29 §§ i förslaget till lag om allmänna värnpligten;

af Herr *Grefve Strömfelt* mot stadgandet i första punkten af § 35.

af Herr *Anders Persson*, med hvilken Herrar *Johannes Jonsson*, *Magnus Jonsson* och *Smedberg* instämt:

“Emot Utskottets beslut att i hufvudsak tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag aflåtna propositioner, N:is 6 och 7, angående ”Lag om allmänna värnpligten” samt ”Lag om flottan tillhörige värnpligtiges tjänstgöringsskyldighet under fredstid” nödgas jag härmed anmäla min reservation.

Frågan om försvarsväsendets ordnande är icke ny, den har stått på dagordningen under en längre följd af år. De förslag, som i sådant syfte framlagts, äro af en hvar kända och någon närmare eller utförligare historik öfver dessa torde här vara öfverflödig. Om denna fråga hittills icke lyckats få sin lösning, beror detta ingalunda på någon likgiltighet från statsmakternas sida. Fastmer torde anledningen härtill vara att söka uti den omständighet, att Regeringen vid sina organisationsförslag gått fram och åter samt vid särskilda tillfällen byggt dessa förslag på ett bibehållande af indelningsverket såsom stam med längre eller kortare utsträckning i beväringsofningarne och med än större, än mindre lindringar och eftergifter i rustnings- och rote-ringsbördorna, än utan några sådana; samt åter en annan gång ställt härorganisationen på den rena värnpligtens grund. Sedan Regeringen genom antydda förslags framläggande icke fasthållit vid någon bestämd princip i fråga om härens framtida organisation, och intetdera af dessa förslag vunnit Riksdagens godkännande, har inom Riksdagen förslag framlagts till härordningens ombildning, gående derpå ut att ur beväringens leder på frivillighetens väg uttaga den stamtrupp, som borde ersätta nuvarande armén, hvilket förslag dock icke heller lyckades tillvinna sig båda Kamrarnes bifall.

Vid alla de särskilda tillfällen frågan förelegat, har man varit ense i en sak, nemligen nödvändigheten af utsträckt öfning för beväringen, ehuru meningarne varit delade i afseende å den tid, till hvil-

ken utsträckningen skulle ske. Allt mer och mer torde dock den åsigt gjort sig gällande, att indelningsverket icke är lämpligt eller tidsenligt för erhållande af stamtrupp eller befälsstam för en armé, till hufvudsakligaste delen bestående af mindre öfvad beväring såsom fyllnadsmanskaf. Samtidigt har emellertid frågan om grundskatternas afskaffande framträdt, starkare och bestämdare för hvarje år, och få torde väl de numera vara, som icke erkänna det berättigade i ett sådant afskaffande. Dessa frågors enahanda egenskap af skattefrågor och befogade sammanhang, ej mindre i och för sig såsom sådana, än till följd af det sätt hvarpå särskildt rustningsskyldighet och grundskatt äro i fråga om den förras utgörande med hvarandra sammanväfda, än ock af den anledning att en ort företrädesvis tryckes af det ena och en annan ort af det andra, samt den förras oskiljaktiga gemenskap med frågan om en verklig utskrifning till hären, har af Riksdagens båda Kamrar blifvit erkänd och lösningen af den ena gjorts beroende af den andra. Sålunda har Riksdagen i skrifvelse den 24 Maj 1873, med framhållande af nödvändigheten ej mindre af grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning än äfven af den indelta arméns ersättande med en på utsträcktare tillämpning af den allmänna värnplikten grundad organisation af landets försvarsväsende, anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes, under förutsättning att en sådan härordning blefve af Konung och Riksdag antagen, i sammanhang med förslag dertill, föreslå stadganden, genom hvilka, efter en måttstock af tre procent årlig afskrifning, ej mindre rustnings- och roteringsbesvären med deraf härflytande kostnader komme att efter hand minskas och slutligen försvinna, än äfven grundskatterna upphöra emot det att jordbruksfastighet åsattes bevillning efter samma grunder, som gälla för all annan fastighet, och borde den antagna härordningen träda i verkställighet, först sedan nämnda stadganden om rustnings- och roteringsbesvären samt grundskatternas afskaffande likaledes blifvit af Konung och Riksdag antagna. I anledning häraf har dels Kammarrådet Alb. Anderson, efter dertill den 26 September 1873 erhållet förordnande, afgifvit förslag ej mindre huruledes grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären borde afskrifvas som ock beträffande de åtgärder i öfrigt, som genom en sådan afskrifning kunde föranledas; och sedan har Kongl. Maj:t dels den 22 Juli 1875 uppdragit åt tillsatta komiterade, såsom förberedelser för en framdeles sammanträdande komités arbeten, att verkställa de undersökningar och uppgöra de förslag, hvilka kunde finnas behöfliga såsom förberedelser för utredande af frågan på hvad sätt och i hvilken ordning, under förutsättning af de nu af fastigheter utgående rustnings- och

roteringsbesvär samt grundskatter successivt minskades för att slutligen upphöra, ersättning för de statsverket genom dem tillflytande inkomster kunde vara att säkert påräkna, på samma gång som tillgångar derutöfver bereddes för de statsutgifter, hvilka funnos erforderliga för det successiva genomförandet och upprätthållandet af en härordning, byggd på grundvalen af de i propositionen till Riksdagen den 6 Januari 1875 innefattade bestämmelser; och *dels* slutligen, efter det sistnämnde komiterade fullgjort detta sitt uppdrag, har Kongl. Maj:t, i enlighet med sistlidna Riksdags skrifvelse af den 19 Maj, tillsatt en *skatteregleringskomité*, representerande samtliga olika skatteintressen, med uppdrag att efter fullständig utredning af alla skatteförhållanden i riket, så fort ske kan, uppgöra förslag till en på denna utredning grundad rättvis fördelning af skattebördorna på samhällets samtliga medborgare. Sistnämnda komité har, så vidt man kunnat inhemta, varit i oafbruten verksamhet och man har grundad anledning förvänta att komiténs arbeten inom jemförelsevis kort tid blifva för Regering och Riksdag kända, liksom man ständigt hoppats det komiténs utredning må leda derhän, det svenska folket komme att betraktas såsom ett folk och bördorna sålunda drabba alla statens medborgare, oberoende af samhällsställning eller yrke, lika i mån af hvars och ens förmåga att bördan bära. Härtill kommer vidare att man, innan ny värnpligtslag antages, eller i sammanhang dermed, fordrat icke allenast Riksdagens rättighet att deltaga i krigslagstiftningen, utan äfven krigslagarnes ombildning i humanare anda. Man torde nemligen vara temligen ense derom, att en krigslagstiftning, som flertalet anser vara i många delar olämplig för vår tid och allt för hård för en armé, bestående af legdt folk, måste befinnas vara allt annat än god, då fråga är att ställa landets hela manliga befolkning under en lång tid under densamma.

Att under sådana förhållanden Kongl. Maj:t framkommit med förslag till utsträckning af den allmänna värnpligten, utan att på samma gång framlägga förslag till ombildning af försvarsväsendet i sin helhet och dermed sammanhängande skattefrågor, har hos många väckt förvåning.

De med rust- och rotehållare kontraktsevenligt ingångna aftal rörande indelningsverkets anskaffande och underhåll befria enligt min tanke egare af berustad och roterad jord från utskrifningar af hvad slag och beskaffenhet som helst. Till stöd för denna min åsigt vill jag endast återöpa Kongl. konfirmationen den 5 December 1682 öfver det med allmogens fullmäktige vid denna påstående riksdag slutna kontrakt om det vissa knektehållet», hvori rotehållarne lemnas den »full-

komliga försäkring att, så länge på deras sida intet fel förspörjes, det som utlofvadt är att efterkomma, de, deras barn och folk, hvilka till gårdarnes kultur och bruk samt till ersättande af manskapets afgang nödvändigt kunde behöfvas, för utskrifningen och alla dervid hängande besvär, hvad namn de helst hafva kunna, samt fördubblingar och våldsamma värfningar nu och i tillkommande tider vara alldeles qvitte och befriade». Enahanda skydd har tillförsäkrats innehafvare af rusthåll genom åtskilliga Kongl. resolutioner, bland hvilka jag tillåter mig anföra den af 24 November 1680, som förklarar »att rustningshållarne både för sina egna personer, deras sventjenare och dessutom en dräng och en pojke för rotering och utskrifning skola vara befriade samt alla gårdar, för hvilka gemen häst löper, samma vilkor åtnjuta». Visserligen har under senare tider påståtts att knektekontrakten icke skulle skydda nyssnämnda samhällsklass från den art af värnpligt som ålägger *alla* vapenföra män af *några* vissa åldersklasser och icke *en viss del* af *många* åldersklasser skyldighet af utskrifning i hären. Svårigen skall man dock göra en sådan åsigt gällande utan att träda gränserna i tydligen uttalade ordalag för nära. Så uppfattades ock betydelsen med knektekontrakten kort efter deras tillkomst. Ett bevis härför bland andra är att en enväldig konung, Carl XII, i sin mest brydsamma belägenhet vid tvångsutskrifningarne år 1718 uttryckligen föreskref i bref till sina landshöfdingar att ingen fick befrias från lottning — hvilken skulle företagas, om ej tillräckligt antal mot värfning kunde anskaffas — utan »allenast rusthållare och rotebönder med hvarje sin uti Compagnie-Rullan inskrifne Vargeringskarl». Man bör icke heller förglömma att utskrifningarne *före* knektekontraktens upprättande skedde ömsom efter hufvudtal och gårdatal och icke allenast efter det sistnämnda. Utskrifning måste sålunda i sig innefatta detsamma som man i våra dagar kallar värnpligt, och äfven i nu framlagda förslag har man bibehållit ordet utskrifning i hären.

Men oafsedt betydelsen af knektekontrakten torde det icke anses hvarken billigt eller klokt att längre bibehålla stadganden om skyldighet för någon viss samhällsklass att mera än andra vara underkastade uppoffringar för ett älskadt fäderneslands försvar mot vare sig yttre eller inre fiender. Svenska folket har alltid velat häfda sin sjelfständighet som ett fritt folk och jag är förvissad om att det äfven hädanefter så skall göra; men härtill fordras att man gör det till ett *enigt* folk, och första villkoret härför är likhet inför lagen, icke blott i rättsligt hänseende medborgare emellan, utan jemväl i beskattningen och framför allt i de bördor som krävas för försvaret.

Behovvet och nödvändigheten af förbättringar i beväringsslagen, hvilka afse skärpta bestämmelser rörande beväringssmanskapets redovisning och kontrollering, förnekar jag icke. Om förslaget endast afsett ordnandet i detta hänseende af bestående förhållanden samt gällt nuvarande fem åldersklasser, och om någon antydning blifvit gjord att våda kunnat befaras genom uppskof dermed, till dess försvarsfrågan i sin helhet hunnit underkastas Riksdagens pröfning, skulle jag utan tvekan lemnat mitt bifall dertill. Men då detta icke är fallet, synes mig alldeles olämpligt att för närvarande gifva Konungen rättighet att uppbåda icke mindre än tolf åldersklasser af föga öfvadt folk. Dessa tolf åldersklasser torde, särdeles om den skärpta kontrollen förutsättes, kunna beräknas till omkring 350,000 man. Och för mig vore en gåta, huruledes det skulle vara möjligt att i krig använda dessa massor af folk, utan nödigt befäl, vapen, utredning och framför allt tillräcklig öfning — vare sig att dermed afsåges införlifning med den stående hären eller utbildning till ersättningstrupper. Men under sådana omständigheter torde det så mycket mindre vara lämpligt att ålägga en så stor del af den manliga befolkningen det onödiga besväret med anmälning vid flyttningar o. s. v. som i närvarande fem beväringssklasser vid mobilisering synes finnas full tillgång till värnpliktige för såväl införlifning med stående hären, sådan den nu är ordnad, som för ersättandet af lidna förluster. Genom framläggandet af förslag, som visserligen ålägger ökadt tvång, men i sjelfva verket, för så vidt det afser utsträckning af värnplikten, icke innebär någon förstärkning af försvaret, ökas säkerligen icke hos allmänheten villigheten till uppoffringar. Å andra sidan kan deremot den fördelning af årsklasserna m. m., som nu blifvit föreslagen, möjligen befinnas olämplig för en härordning, som man nu icke känner, men som af alla förväntas inom kort komma att efterträda den nuvarande.

Dessutom torde den ofta upprepade klagan öfver ofullständigheten af beväringens nuvarande kontroll och redovisning i icke ringa mån kunna afhjelpas genom strängare tillämpning af redan för detta ändamål tillgängliga föreskrifter.

Grundad anledning saknas slutligen icke för det antagande, att om Kongl Maj:ts förenämnde propositioner nu bifallas, vare sig med eller utan de förändringar som blifvit af Utskottet vidtagna, indelningsverket yttermera fastläses; äfvensom att bördorna för detsamma underhåll måste öfver höfvan växa, då indelta armén i verkligheten skulle blifva ett slags befälsstam åt beväringen, hvars öfningar svårigen någon lärer föreställa sig kunna förblifva ens för den närmaste framtiden inskränkta till 30 dagar, då tjenstgöringstiden utsträcker så vä-

sentligt som till tjugu år i stället för fem. — Till denna farhåga om indelningsverkets ytterligare fastläsande, har man tillräckliga anledningar uti det motstånd, som, i afseende å bördornas fördelning, tidt och ofta framträdt från deras sida som endast i ringa mån bidraga till skyldigheternas utgörande.

Jag har nu sökt framhålla några af de skäl, som enligt min åsigt under för handen varande förhållanden tala emot antagandet af Kongl. Maj:ts till innevarande Riksdag aflåtna propositioner om utsträckt värnpligt. Åtskilliga andra förefinnas dessutom, hvilka vid många särskilda tillfällen varit framhållna såväl i tal som skrift och hvarmed jag icke nu skall besvara. De anförda torde vara tillräckliga för motiverandet af min inom Utskottet framställda vördsamma hemställan om afslag å Kongl. Maj:ts föreliggande propositioner.»

af Herrar *Johannes Jonsson* och *Magnus Jonsson*, hvilka särskildt anfört:

»Då Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 6, angående lag om allmänna värnpligten, icke innehåller något förslag till ingress om upphäfvande eller undantag af äldre lagar angående allmänna beväringen samt icke heller om skarpskyttarnes befrielse från första årets vapenöfningar, så anse vi, på grund af stadgandet i 42 § Riksdagsordningen, det ligga utom Lag-Utskottets befogenhet att införa några förslag till stadganden eller förklaringar, som icke blifvit föreslagna. Enahanda anmärkning hafva vi emot Utskottets förslag i 2:dra punkten, angående underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t om och i hvad mån lappmarksbefolkningen bör befrias från värnpligt, helst då ingen motion i detta afseende nu föreligger.»

Herr *Lindgren* har begärt få här antecknad, att han på grund af erhållen ledighet från riksdagsgöromålen icke inom Utskottet deltagit i ärendets behandling.

(Bilaga till Lag-Utskottets utlåtande N:o 23).

P. M.

Redan år 1621 erhöll allmogen i Dalarne Kongl. Maj:ts löfte att förskonas ifrån utskrifningarne mot det att de efter eget erbjudande alltid höllo 1,400 man varaktigt krigsfolk, utom befäl, till kronans tjenst. Tid efter annan bekräftades detta, till dess Karl XI i sammanhang med den öfriga roteringens ordnande 1682 bestämde dalregementets styrka till 1,200 man. Provinsen Jemtland förband sig 1645 genom kontrakt med kronan att hålla 300 man varaktiga soldater på de villkor, som för Dalarne voro fastställda. År 1649 anhöll Vesterbottens allmoge genom sine fullmäktige, att hos dem måtte inrättas ständigt knektehåll, hvilket samma år bifölls. Redan vid detta tillfälle yttrades i rådet, att man borde utsträcka den fasta roteringen öfver hela riket. 1650 begärde Helsinglands allmoge att likasom Dalarne få hålla ett visst antal soldater till undgående af utskrifning. Denna ansökan afslogs, förnyades 1664 och bifölls slutligen 1675. Ångermanlands allmoge framförde en önskan i samma syftning 1652, och vid följande årens riksdagar finner man allmogen upprepa denna anhållan om ett ständigt knektehåll i stället för utskrifning.

Karl XI:s indelningsverk var sålunda ingen nyhet, som infördes, utan en utveckling och ett fullständiggande af en redan i flera trakter af landet bestående institution, tillkommen på allmogens begäran, i stället för utskrifningarne.

Kontrakt angående visst knektehåll afslutades vid utskrifning i Bollnäs af Konungens fullmäktig med samtliga allmogens fullmäktige utaf knektesocknarne i *Gestrike- och Helsingeland* den 9 Augusti 1682 samt stadfästades af Konungen den 9 påföljande September. Första punkten af detta kontrakt lyder sålunda: "Såsom nu till det första Kongl. Maj:t i nåder hafver förordnat, att regementet allt framgent, utan någon afkortning, skall bestå af 1,200 man med korporaler och gemene, och allmogen sig uppåtagit det samma riktigt och ovägerligen att prästera, såsom indelningen, hvilken efter gårdtalet deröfver är gjord, det föreskrifver, *alltså gifves dem deremot uppå Kongl. Maj:ts vägnar den fullkommeliga försäkring, att de, så länge på deras sida intet fel förspörjes, det utlofvade att efterkomma, skola vara befriade för utskrifningen och alla dervid följande besvär.*"

Med samtliga allmogens i *Upland, Östergötland, Södermanland, Westmanland* och *Nerike* fullmäktige vid riksdagen i Stockholm år 1682 afslu-

tades af Kongl. befullmäktigade den 27 Oktober nämnda år kontrakt "angående ett visst och stadigt knektehålls inrättande och stadigvarande underhåll" uti dessa provinser. Uti detta kontrakt förklaras, att samtliga allmogens fullmäktige herredagsmän "i anledning af Hans Kongl. Maj:ts nådige oss förestälte proposition samt moget och noga öfverläggande med hvar annan, omsider uti den mening stannat, att i stället för manskaps förskaffande genom utskrifningar, som här till uti riket öfligt varit, de till Kongl. Maj:ts milities beständiga och riktiga vidmakthållande en ginare utväg och lättare medel funnit, nemligen ett visst knektehåll efter gårdarne nu att undergå uti dessa provincier Upland, Östergötland, Södermanland, Vestmanland och Nerike, äfven som Öster- och Vesterdalarne en tid bortåt, samt Gestrikeland och Helsingeland nu nyligen ingått hafve, och det på sådant sätt, att Kongl. Maj:ts regementen till fot i förbemänte provincier alltid vid det talet af 1,200 man af dem underhållas skole — — —; erkännandes allmogen i gemmen med underdånig vördnad och tacksamhet denne Kongl. Maj:ts dem i detta mål vederfarne Kongl. ynnest och nåde, att först saken uppå denne varande riksdag i nåder af Kongl. Maj:t deras underdåniga betänkande hemskuten och dem det medel förundt är, som de underdånigst förmode till folket anförskaffande mycket riktigare vara, än de förre ovisse och kostsamme utskrifningar, hvilka dem under tiden odrägelige fallit; förpligte sig i det öfrige såsom trogne undersätare egnar och bör att gå Hans Kongl. Maj:t med all trohet, vördnad och lydno städse och intill deras dödsstunder underdånigst tillhanda." Första punkten uti kontraktet lyder sålunda: "Emedan Hans Kongl. Maj:t först och främst i nåde hafver förordnat, att regementet allt framgent utan någon afkortning skall bestå af 1,200 man med korporaler och gemene, och allmogen på sig tagit det samma riktigt och ovägerligen att fullgöra, såsom indelningen, hvilken efter gårdetalet deröfver är gjord, det uttryckeligen föreskrifver; *allt förty gifves dem däremot uppå Kongl. Maj:ts vägnar härmed den fullkomlige försäkring, att så länge på deras sida intet fel förspörjes det som utlofvadt är att efterkomma, de, deras barn och folk, hvilka till gårdarnes kultur och bruk, samt till ersättande af manskapets afgång nödvändigt kunde behövas, för utskrifningar och alle där vid hängande besvär, hvad namn de helst hafva kunne, samt fördubblingar och våldsamme värfningar, nu och i tillkommande tider vara alldeles qvitte och befriade, dock att inga underslef androm till förfång härvid föröfvas med en hop onödigt folks understickande och antagande på gårdarne, det landshöfdingarne böre hafva en noga uppsigt uppå.*" Aftalet med allmogen finnes äfven omförmäldt i riksdagsbeslutet den 3 Januari 1683, punkt 21, hvarest allmogens fullmäktige säga, bland annat: »hafve vi fördenskull icke allenast befunnit flere utskrifningar till regementernes uppfyllande af nöden vara, utan ock der bredevid noga och väl med hvarannan öfverlagt, huru man

i tid måtte vara omhugse och beredd, verkligen och med ett kraftigt eftertryck i tid att kunna alla elaka ämnen hindra och dämpa; pröfvades till den ända för all ting af nöden vara ett starkt manskap allt stadigt i förråd att hafva, och der med nu mera och fast kraftigare, än tillförene nånsin skedt är, Kongl. Maj:t och Riksens säkerhet att understödja; det vi allmogen i Upland, Östergötland, Södermanland, Vestmanland och Nerike, som intill detta knekteskrifningen hafva varit underkastade, efter vår underdåniga pligt samt i anledning af Kongl. Maj:ts egen nådiga proposition hos oss välbetänkt slutit och ändtligen derutinnan stannat hafva, ett visst knektehåll att undergå — — —, det vi ock vele till Kongl. Maj:ts infanteriregementers i provinserna beständige vidmakthållande, hvart regemente af det antal, som vi uti vårt till Kongl. Maj:t i underdånighet inlevererade skriftlige svar utnämt hafva, nu efter gårdetalet emottaga, så att två hela gårdar af krono och skatte utan åtskilnad en knekt förskaffa, underhålla och på all oförmodelig händelse städse i beredskap hafva skole, aldeles efter det af de härtill förordnade höge Herrar, Kongl. Maj:ts högt betrodde män och råd, nyligen med oss slutne kontrakt, varandes deremot, så länge detta utlofvade af oss försvarligen prästeras, vi, våre barn och folk, som till gårdarnes kultur och bruk, samt ersättande af manskapets afgang nödvändigst kunne behöfvas, för utskrifning och alle dervid hängande besvär, ehvad namn de helst hafva kunna, såsom ock fördubblingar och våldsamme värfningar nu och i tillkommande tider aldeles qvitte och befriade.»

Samma villkor och försäkran, som nu omförmälda handlingar, innehålla ock Kongl. förordningen den 4 November 1725 angående det vissa knektehållet uti *Uplands och Stockholms län*, punkt 1, samt Kongl. förordningen och reglementet den 12 Januari 1728 mellan allmogen och soldaterna i *Stora Kopparbergs län*, punkt 1.

Beträffande rotehållet i *Vesterbottens och Norrbottens län* innehåller drottning Kristinas bref den 16 April 1649, att på begäran samtliga allmogen i tio uppräknade socknar "uti Vesternorrlanden" "skall vara förundt och efterlätet, att hålla till Vår och Kronans krigstjenst 1,056 gemene knektar med korporalerne, såsom skall bemålte allmoge vara förpligtad att gifva frihemman till 96 öfver- och underofficerare, så ock regimentsofficerare efter ordningar", hvaremot allmogen skall "vara *frie och exempt för utskrifning och utskrifningspennningar*"; och Kongl. förordningen den 31 Mars 1696 emellan rotarne och soldaterna under det vissa knektehållet uti Vesterbotten (= nuvarande Vesterbotten och Norrbotten), hvilken förordning nu betraktas såsom ortens knektekontrakt, innehåller i punkt 1 den försäkran, att intet mera manskap, än nämnda antal, vid hvarjehanda afgang skulle fordras eller uttagas.

Kontraktet angående det stadiga knektehållet med ridderskapet och adeln samt allmogen af krono och skatte i *Skaraborgs län*, slutet och upp-

rättadt år 1684 och af Konungen konfirmeradt den 16 Mars 1685, samt kontraktet med ridderskapet och adeln samt gemene allmogen uti *Elfsborgs län* och på *Dal* om det ständiga knektehållets inrättande, af Kongl. Maj:t stadfästadt den 10 December 1685, innehålla icke uttrycklig frikallelse från utskrifning, men stadgandena i det förras punkt 13 och i det senares punkt 14 utgå från förutsättningen: »*Eftersom (Såsom) utskrifningarne (utskrifningen) och dess besvär nu upphöra*».

Uti kontraktet den 25 Juni 1688 med ridderskapet och adeln samt allmogen i *Vermland*, angående det dersammastädes upprättade vissa knektehållet, af Konungen fastställt den 18 November samma år, säges i punkt 1: »Påtage vi oss uti denna provinsen Vermeland allt stadigt att underhålla 1,200 man uti de härader, som för detta utskrifningarne varit underkastade» och vidare i punkt 13: »*I fall vi i längden detta knektehållet intet skola kunna hålla, så äro vi förpligtade att underkasta oss utskrifning, som för detta vanligt varit*».

Något annat kontrakt om knektehållet i *Kronobergs län* finnes numera icke, än Kongl. förordningen den 13 Maj 1685 emellan allmogen och soldaterna i Jönköpings och Kronobergs län. För *Jönköpings län* finnes deremot ett äldre kontrakt af den 15 Augusti 1684, som dock enligt Kongl. instruktionen den 24 Januari 1686 för indelningskommissarierna icke gäller. Något annat kontrakt för *Kalmar län* har icke kunnat påträffas, än Kongl. förordningen den 26 Februari 1686 emellan rotar och soldaterna uti Kalmar län och Tjust till det vissa knektehållet. Nu omförmälda förefintliga handlingar innehålla icke försäkran om utskrifningsfrihet. Uti Kongl. brefvet till amiralen och landshöfdingen, friherre Hans Clerck, att proponera adeln och allmogen uti Calmare län om ett visst knektehåll, den 25 Januari 1684, säges emellertid, att »såsom ridderskapet och adeln samt allmogen i Jönköpings och Kronobergs läner sig nu mera förklarar hafve till att antaga det visse knektehållet — — —», landshöfdingen anbefaldes, »att göra allmogen så väl som ridderskapet och adeln i höfdingedömet den propositionen, om de icke äfven som de andre deras grannar i Jönköpings och Kronobergs län, samt andre våre provincier, skulle hafva lust, att häller antaga det visse knektehållet, än alltid och årligen de många besvär och omkostnader underkastade vara, som utskrifningarne medbringa, så ofta som på regimentet något manskap brister.»

I *Skåne* hade sedan 1679 och i *Halland* sedan 1648 i stället för manskap i allmänhet utgjorts utskrifningsspenningar. Sedan extra rotering påförts Skåne 1811, hvilken 1817 förbyttes till ständig rotering, förklarade Rikets Ständer i underdånig skrifvelse den 3 Juli 1812 statens inkomst af utskrifningsspenningarne i Skåne och Halland för framtiden försvinna, och enligt Kongl. brefvet den 23 Mars 1813 skulle, sedan roteringen egt rum, rothållarne icke med några vidare

afgifter af hvad namn de vara må i och för roteringen belastas samt äfven njuta befrielse från de hittills vanliga utskrifnings- eller rotepenningar.

Herjedalen har, alltsedan detta landskap kom under Sveriges krona, njutit frihet från soldathåll mot erläggande af en kontant afgift.

Bohuslän, likasom *Jemtland*, uppsatte ursprungligen dragoner, hvarföre för dessa landskap hänvisas till hvad nu säges om rusthållet.

Om *rustningen* finnas i allmänhet icke några kontrakt på samma sätt som beträffande roteringen med allmogen upprättade, utan, sedan indelningen till rusthåll var slutad, utfärdades rustningsbref för hvarje rusthållare särskildt. Emellertid innehåller Kongl. resolutionen, gifven samtelige rustningshållarne i Sverige och Finland den 24 November 1680, att "*rustningshållarne både för sine egne personer, deras sventjenare och dessutan en dräng och en pojke för rotering och utskrifning skole vara befriade, samt alle gårdar, för hvilke gemen häst löper, samma vilkor åtnjuta.*" I resolutionen och förklaringen den 3 Januari 1683, punkterna 39 och 41, förordningen och reglementet den 5 Januari 1684, punkt 5, samt förklaringen den 7 April 1685, punkt 8, förutsattes för rusthåll i allmänhet frihet från utskrifning och knektehåll; hvarjemte för särskilda orter dylika bestämmelser äro meddelade, såsom för *Småland* i Kongl. resolutionen den 19 November 1680, punkt 1, för *Bohus län* och *Halland* Kongl. brefvet den 13 Maj 1685, för *Jemtland* kontrakt den 7 September 1688, fastställt den 15 November 1689, och för *Skåne* reglementet och förordningen den 7 November 1695, punkt 11, som lemna rusthållarne i denna provins frihet från utskrifningspenningar.

Beträffande *båtsmanshållet* så har detsamma tillkommit, båtsmansrustningen i *Blekinge* och *Södra Möre* under motsvarande förhållanden som rusthållet, och båtsmansroteringen i *öfrige kustorter, der båtsmanshåll förekommer*, under i allmänhet samma vilkor och friheter som roteringen. Att häri särskildt ingick frihet från utskrifningar, framgår, bland annat, af städernas fullmäktiges beslut i Stockholm den 28 Januari 1629, hvari de åtogo sig att, *emot frihet från utskrifningar*, årligen hålla ett bestämt antal godt och dugligt sjöfolk och att dem så årligen continuera, samt Kongl. instruktionerna den 1 December 1634, och den 14 December 1640 för åtskilliga personer att ackordera om båtsmanshållet i kustorterna.

Af det anförda synes obestriddigen framgå, att på grund af knektekontrakten och dit hörande handlingar samt omständigheterna vid indelningsverkets tillkomst, detta såväl beträffande rustning och rotering till armén som båtsmanshåll är af rust- och rotehållare åtaget under uttryckligt vilkor och försäkran om frikallelse från utskrifning.

Fråga blir då, hvad rätteligen bör förstås med den utskrifning, hvarifrån de roterande och rustande mot rustningens och roteringens upprätt-hållande erhållit frikallelse.

Redan på riksdagen i Linköping 1600 hade beslutits, att ett visst antal hofmän (= ryttare) och knektar skulle i hvar landsända på rikets bekostnad årligen och stadigt blifva hållna, så starka till mantal (= hufvudtal), som i deröfver upprättad ordning bestämdes; och sedermera stadgade regeringsformen den 29 Juli 1634, att de svenska regementena skulle vara fotregementena 13 (hvardera gemenligen hållande 1,200 man och derutöfver) samt regementena till häst 4 (hvardera hållande 1,000 man). Det synes hafva varit egentligen i och för "manskaps förskaffande" till denna "Kongl. Maj:ts ordinarie milities vidmakthållande" som utskrifningarne, vare sig de skedde efter mantal eller gårdatal, i allmänhet egde rum. Så säga Ständerna vid riksdagarne 1622, att fotfolket skulle stärkas med utskrifning; 1627, att de utskrifne skulle tjena såsom landsknektar; 1638, att krigsfolket skulle stärkas medelst utskrifning; 1647, att krigsfolket, som årligen minskades och afginge, skulle med skälig utskrifning förstärkas; 1652, att landsregementena till fots skulle med starka utskrifningar uppfyllas och stärkas; 1668, att utskrifning beviljades till fyllnad af hvad som kunde vara afgånget af landsregementena; 1678, att landsmilitien måste förstärkas med godt och ansenligt manskap, hvarföre utskrifning skulle ske; och 1680, att afgången, som landtmilitien uti de förflutna krigstiderna tagit, måste ersättas med utskrifningar. Allmogens fullmäktige säga ock i 1682 års kontrakt, att de i den mening stannat, att *i stället för manskaps förskaffande genom utskrifningar*, som här till uti riket öfligt varit, *de till Kongl. Maj:ts milities beständige och riktige vidmakthållande* en ginare utväg och lättare medel funnit, och uti 1683 års riksdagsbeslut, att *de till Kongl. Maj:ts infanteriregementers i provinserna beständige vidmakthållande* ett visst knektehåll nu till gårdatalet mottaga.

Det är ock att märka, hurusom, under det *mantalet* först låg till grund för utskrifningarne, dessa efter 1642 i allmänhet utgjorts efter *gårdatalet*. Så beslötos en eller flere utskrifningar: *efter mantalet* 1624, 1627 (2 gånger), 1629, 1631, 1632, 1634, 1638, 1640, 1683; *efter gårdatalet* 1642, 1643, 1647, 1649, 1650, 1652, 1655, 1660, 1664, 1668, 1672; *än efter mantal, än efter gårdatal*: 1657, 1675, 1678 och 1680.

Men vid sidan af dessa utskrifningarne stod den allmänna värnpligten.

Redan Konungabalken af 1442 års landslag, hvilken var Sveriges allmänna gällande lag till 1736, stadgade i 2 kap. 2 §, att alla de, som i riket bygde och bodde, egde och skulle Konungen lydno hålla, bud hans efterkomma och till tjenst vara, särdeles vid landamäret att värja landet och ej yttermera fara med härfärd utan egen god vilja, hvilken senare inskränkning upphäfdes genom beslutet i Nylödöse 1540, "enär det rådeligare och nyttigare syntes, samt med större fördel kunna ske, att söka och angripa

sin fiende i hans land, än sitt eget fädernesland med kost och besvär förhärja och förderfva“.

Den sålunda stadgade allmänna värnpligten fullgjordes under medeltiden af bondehären till fots och på egen kost, så länge denna räckte, hvar efter hären vanligen underhölls genom utskrifna gårdar i de orter, der den framgick. I tidens fejder vare sig mellan särskilda tronpretendenter eller partianförare uppträdde bondehären icke sällan. I befrielsekrigen under Engelbrekt, Sturarne och Gustaf Wasa afvärjde den med samnad handutländskt förtryck och häfdade landets sjelfständighet.

Äfven under följande tider finnes landslagens anförda stadgande ej sällan både i rådplägingarne bekräftadt och ute i krigen tillämpadt.

Redan riksdagsbeslutet i Westerås den 20 Januari 1544 säger: "det blef ock så beslutadt, att, hvar så skedde, att fienderna blefve alltför mäktige och derutaf ett nederlag eller afbräck skedde, det man då hasteligen åter förvisste att förstärka sig med folk igen, skulle hvar 5:te man af Småland och af de andre landsändar hvar 6:te man vara färdig att möta, men i högsta nöd skulle hvar man vara beredd att följa, förhjelpandes att afvärja allt fiendtligt öfvervåld och betryck" — sålunda redan första gången utskrifning under nyare tiden beviljades, en tillämpning på samma gång af den allmänna värnpligten. Den 1 September 1563 utkom en Kongl. instruktion, som bestämde, huru med "landtvärnet från Upland, Södermanland, Westmanland och Nerike förhållas skall", hvilken instruktion innehåller detaljerade föreskrifter rörande detta landtvärns beväpning och underhåll. Den 4 Januari 1577 utfärdades en ordning till efterlefnad för dem, åt hvilka det hädanefter blef uppdraget att antaga och utskrifva krigsfolk; men oaktadt denna ordnings egentliga ändamål att tjena till ledning vid de ordinarie utskrifningare, talas der dock under åberopande af landslagens konungabalk om den allmänna värnpligten: om ändock högsta nöden någon gång kräfde en *allmän uppfordring* till rikets försvar, då skulle alla rikets innebyggare vara pligtige och redo att afvärja dess skada enligt hvad lagen uti konungabalken 4 kap. derom uttryckligen förmälte. Man sökte ock under dessa tider att under tillämpning af den allmänna värnpligten, så vidt omständigheterna medgäfv, bilda en med befäl försedd och organiserad landtstorm. Under Karl IX skrefs på grund af Kongl. brefvet den 5 November 1607 allmogen i rotar och indelades i fännikor, hvarvid de erhöilo egne höfvidsmän. 1617 års adliga privilegier, § 19, innehålla: "fordrar höga nödtorften, att man af huset (en man från hvarje matlag) måste i ofredliga tider utgå, så måste alla dertill vederredo finnas". Vid 1624 års riksdag beslöto ständerna, efter att hafva beviljat vanlig utskrifning för året, att "alla rikets innebyggare, så många, som hemma sitta, i städerna och på landet, skola låta sig monstra, skrifva i rotar och förskaffa sig efter ämnet värjor och byssor; och *ingen*

vare fri ehö han ock är. Begärandes derhos ödmjukligen, att Hans Kongl. Maj:t ville förordna uti landskapen och häraderna öfverstar och förmän, som dem, när omtränger, uppbuda och anföra dit, som Rikets värn kräfver. Och lofva vi i det fallet att hålla oss vederredo uti alla landsändar och städer att utgå, antingen alle eller så många som Kongl. Maj:t låter utfordra af hvar landsända i sender och försörja oss i så måtto med kost efter vårt ämne, till dess andre utfordras och oss aflösa“. Förbindelsen förnyades tid efter annan, första gången redan vid 1625 års riksdag, då ett lika lydande beslut fattades, och år 1626 skrefs allmogen i rotar, och gamla afskedade krigsmän förordnades till höfvidsmän.

Regeringsformen den 25 Juli 1634 lemnar, efter att i punkt 31 hafva afhandlat den ordinarie militien, bestämt regementernas antal samt förklarat, att "dessa regementen till häst och fot efter ordningen skola hållas kompletta och heldre starkare än svagare“, i sammanhang härmed i punkten 32 särskilda bestämmelser om sättet för den allmänna värnpligtens utgörande samt stadgar i detta afseende att befälet öfver landstormen skall förenas med befälet öfver det i hvar landskap förlagda landsregementet: "skall ock öfversten eller i hans frånvaro hans öfverstelöjtnant eller major, i Rikets nödställda tider, stå allmogen före, och, sedan de med lands- och häradshöfdingarnes tillhjälp äro roteskrifne och fördelta, vara deras förmän till landets försvar. Men derest äfven dessa officerare vore förhindrade eller hade laga förfall, bör dem andra substitueras“. Föreskrifterna härom bekräftades genom regeringsformen 1660, punkt 19.

Denna allmänna värnpligt anlätades äfven i krigen. Under 1612 års krig med Danmark var "man ur huse" uppbådad i gränsprovinserna, särdeles Småland och en del af Vestergötland, i danska kriget under drottning Kristinas regering deltog också allmogen vid gränserna, 1644 och 1645 både på skånska och norska gränsen, likväl under militärbefäl och i förening med reguliära trupper, sammaledes under Karl X:s krig, i Finland mot ryssarne, i Norrland och Dalarne mot norrmännen, och vid ett rykte om Holländska flottans ankomst 1657 uppbådades östgötabönderna. Under krigsåren 1676 -- 1679 lät Karl XI öfver allt, der gränsen af fienden hotades, uppkalia landstormen. Vid armén i Skåne 1677 användes uppbådad smålandsallmoge, ehuru utan ordentliga vapen och anförde af sina landshöfdingar. Nerikes sexmänningar, Elfsborgs, Vermlands och Dals samt Skaraborgs sjettingar och Dalarnes utskottsfolk omtalas äfven. Vid krigstider innehålla ock understundom riksdagsbesluten på samma gång bestämmelser om utskrifning till härens upprätthållande och om allmän värnpligt. Så förklarade vid 1675 års riksdag, således helt kort före införandet af den ständiga roteringen, ständerna uttryckligen, att de hvarken kunnat eller bort undandra sig att gripa Kongl. Maj:t under armarne på det kraftigaste, hvarföre de

icke allenast utlofvade att med all sin makt och man ur huset ställa sig fienden till motvärn, i fall nöden skulle det äska, utan ock till förstärkning af landets krigsmakt beviljade en stark utskrifning för år 1676.

Äfven efter rustningens och roteringens mera allmänna införande stod den allmänna värnpligten fortfarande lika lagstadgad som förut och kom också i tillämpning.

I sammanhang med det förnyade aftal, hvilket Karl XI i resolution den 21 Juli 1682 uppgjorde med allmogen i Dalarne om det ständiga knektehållet, biföll han allmogens begäran att icke belastas med något "utskott" (= särskildt uppbåd) vidare än till Dalegränsens försvar, samt lofvade att förordna gode och välförfarne officerare, som kunde anföra och understödja dem i deras goda uppsåt att hindra och uppehålla fienden. Samme konung utfärdade den 16 Januari 1689, kort efter att hafva med allmogen i Vermland afslutat kontrakt om knektehållet derstädes, reglemente för de officerare, af hvilka denna allmoge vid lämpliga tider borde exerceras för att kunna motstå fiendtliga infall från norska sidan. Desse officerare skulle fördela allmogen i kompanier, korporalskaper, rotar och led, samt dem sedan undervisa. Öfningarne skulle, mellan andtiderna, verkställas vid mindre helgdagar efter gudstjensten samt vid tingen. Kronan förband sig att med vapen förse dem af allmogen, som sjelfva icke egde dylika och målskjutningar anbefaldes 2 à 3 gånger om året.

Under Karl XII:s krig var allmogen åren 1710 och 1711 i gränsorterna uppkallad, och den 19 Mars 1714 utfärdade prinsessan Ulrika Eleonora samt Rådet, efter Ständernas beslut, en förordning om allmänt uppbåd. Af allmogen skulle bildas en talrik »landtmilis», som på papperet i en specifikation af år 1714 upptages till ej mindre än 132 regementen om tillsammans 133,200 man, men förordningen torde icke hafva blifvit något allmännare utförd, utom i rikets kustorter. Äfven under de nästföljande åren och intill dess fred slöts, befinnes allmogen ofta hafva varit sålunda uppbådad.

De under Karl XII:s tid påbudna så kallade tremännings-, fyrmännings- och femmänningsregementena, sockneknektarne o. s. v. samt de mot slutet af samma konungs regeringstid företagne allmänna utskrifningarne och tvångsvärningarna synas, likasom den sedermera under frihetstiden och de tvenne följande konungarnes krig med Ryssland uppkallade vargeringen, stridande mot knektekontrakten och endast kunna af nödtvånget ursäktas.

Ett påkallande af den allmänna värnpligten synes deremot icke vid denna tid hafva ansetts stå i strid med knektekontrakten. Både 1719 och 1720 års regeringsformer omtala i § 5 utskrifningar såsom föremål för Rikets Ständers bestämmanderätt, men det oaktadt innehålla samma års riksdagsbeslut förpligtelser för folket att våga det yttersta och, när så omträngde, gå man ur huset till rikets värn och försvar. De adeliga privilegierna, med

Rikets Ständers enhälliga samtycke utfärdade den 16 Oktober 1723, säga i punkt 10: "Och när riksens tarf och hjälp måste utgöras, då skall icke något påläggas Adelns landbönder och utsockne frälsehemman utan menige Ridder-skapets och Adelns, som sjelfva några landtgoods ega, goda ja och samtycke; och skola alltid i sådana hjelper blifva räknade två hela besuttne frälsehemman emot ett helt besuttet kronoskatte, frälsekatte och kronohemman; item två halfva emot ett halft och två fjerdedels hemman emot ett fjerdedels. Således skall ock hållas, *om någon utskrifning hos allmogen till riksens värn och försvar samtyckt och beviljad blifver*; eljest skall adeln uti ofredliga tider icke försvara mera manshjälp, än som hvart hemman till dess nödtorftiga bruk kan erfordra och legohjonsstadgan tillåter, *men om höga nödtorften så tränga kunde, att man ur huse utgå måste, då skola alla dertill veder-redo finnas.*"

Knektekontrakten synas icke heller kunna betraktas såsom privat-rättsliga urkunder och de genom dem uppstående rättsförhållanden såsom af privaträttslig natur. Under det den allmänna värnpligten var stadgad i den *allmänna lagen*, betraktades utskrifningarne såsom *bevillningar*, och det var därför fullt öfverensstämmande med den tidens statsrättsliga former, att bevillningsrätten utöfvades icke blott af de fyra riksständen, församlade till allmän riksdag, hvar för sig, utan, såsom just vid kontraktens ingående tillgick, genom öfverenskommelser med de särskilda orternas fullmäktige, vare sig i hembygden eller församlade vid riksdag. I samma mån de allmänna riksdagarne erhöilo större betydelse, upphörde dessa senare former för bevillnings åtagande, men synes härigenom de förut med de särskilda orterna slutna öfverenskommelser icke kunna hafva förlorat sin *statsrättsliga* karakter. Denna karakter hafva de ock sedan ansetts ega. På grund af 1720 års Regeringsform §§ 5 och 25, den senare af innehåll, bland annat att krigsmakten till häst och fot, så väl som båtsmanshållet, förblifver vid sin indelning och de med allmogen samt städerna upprättade kontrakter, hvilka noga böra efterlefas och iakttagas, *intill dess Kongl. Maj:t och ständerna nödigt finna någon ändring derutinnan att göra*, och då i frågor angående indelningsverk och utskrifningar såsom beskattningsfrågor ännu hvarje stånd för sig egde besluta, skedde under hela frihetstiden, vanligen i form af resolutioner på de särskilda ståndens besvär, ett stort antal ändringar och tillägg i de ursprungliga bestämmelserna; och rätt för Konungen att med Rikets Ständer sådana företaga stadgas desslikes i 1772 års Regeringsform §§ 18 och 45 likasom uti 1809 års Regeringsform §§ 73 och 80.